

b

Sloop Thorbeckelaan 16-102

Activiteitenplan

*b*uro *b*akker adviesburo voor ecologie

Sloop Thorbeckelaan 16-102

Activiteitenplan

Opdrachtgever

Actium

Contactpersoon

[Redacted]

Status

definitief

Datum

25 oktober 2018

Vrijgave

[Redacted]

Inhoud

1 Inleiding	5	
1.1	Aanleiding	5
1.2	Gegevens aanvrager	5
1.3	Leeswijzer	5
2 Plangebied en beschrijving voornemen	7	
2.1	Ligging plangebied	7
2.2	Kenmerken plangebied	8
2.3	Beschrijving van het voornemen	10
3 Onderzoeksmethode	11	
3.1	Quickscan	11
3.2	Nader onderzoek	11
4 Aanwezigheid beschermde soorten	15	
4.1	Vogelrichtlijnsoorten	15
4.2	Samenvatting aangetroffen voortplantings- en rustplaatsen	22
5 Effecten en vervolg	23	
5.1	Vogelrichtlijnsoorten	23
5.2	Habitatrichtlijnsoorten	23
5.3	Samenvatting	23
6 Overtreding verbodsbepalingen	25	
7 Maatregelen	27	
7.1	Tijdelijke maatregelen	27
7.2	Permanente maatregelen	31
8 Staat van instandhouding	35	
8.1	Huismus	35
8.2	Gewone dwergvleermuis	36
9 Alternatieven	39	
9.1	Nul-alternatief	39
9.2	Alternatieve oplossingen	39
9.3	Alternatieve locaties	39
9.4	Alternatieve uitvoering van plan	39
10 Wettelijke belangen	41	
10.1	Wettelijk belang	41
10.2	Onderbouwing wettelijk belang Volksgezondheid	42
10.3	Onderbouwing wettelijk belang Voor het milieu wezenlijk gunstige effecten	43
10.4	Onderbouwing wettelijk belang Bescherming van wilde flora en fauna	44

1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

Actium is van plan om de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 in Assen te slopen. De sloop vindt plaats vanaf januari 2020.

Buro Bakker heeft in de periode 2017-2018 nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten in het kader van de Wet natuurbescherming in en rond deze woningen. Daarbij zijn nesten en rustplaatsen van huismussen en zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze nesten, rust- en verblijfplaatsen gaan met de sloop verloren. Dit betekent dat de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (art. 3.1 en art 3.5) worden overtreden en er voor de sloop een ontheffingsaanvraag nodig is. Dit activiteitenplan vormt de onderbouwing voor de ontheffingsaanvraag.

Er wordt ontheffing aangevraagd voor de periode oktober 2019 t/m april 2020.

1.2 Gegevens aanvrager

Actium
Contactpersoon: XXXXXXXXXX
Postbus 500
9400 AM Assen
KvK nr. 04017657 Kamer van Koophandel te Meppel

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de ligging van het plangebied en de voorgenomen werkzaamheden toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksmethode beschreven. In hoofdstuk 4 wordt besproken welke beschermde soorten en nesten of verblijfplaatsen zijn aangetroffen in het plangebied en omgeving. Daarnaast worden de functies die het plangebied en omgeving hebben voor de beschermde soorten besproken. In hoofdstuk 5 wordt geanalyseerd welke effecten kunnen optreden door het voornemen. In hoofdstuk 6 wordt aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden en waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. In hoofdstuk 7 worden de mitigerende en compenserende maatregelen uitgewerkt die in het kader van het project worden uitgevoerd. In hoofdstuk 8 wordt beoordeeld of het project leidt tot negatieve effecten op de staat van instandhouding van de beschermde soorten die door het project beïnvloed worden. In hoofdstuk 9 staat de alternatievenoverweging. In hoofdstuk 10 wordt uitgewerkt op basis van welke wettelijke belangen ontheffing wordt aangevraagd.

2 | Plangebied en beschrijving voornemen

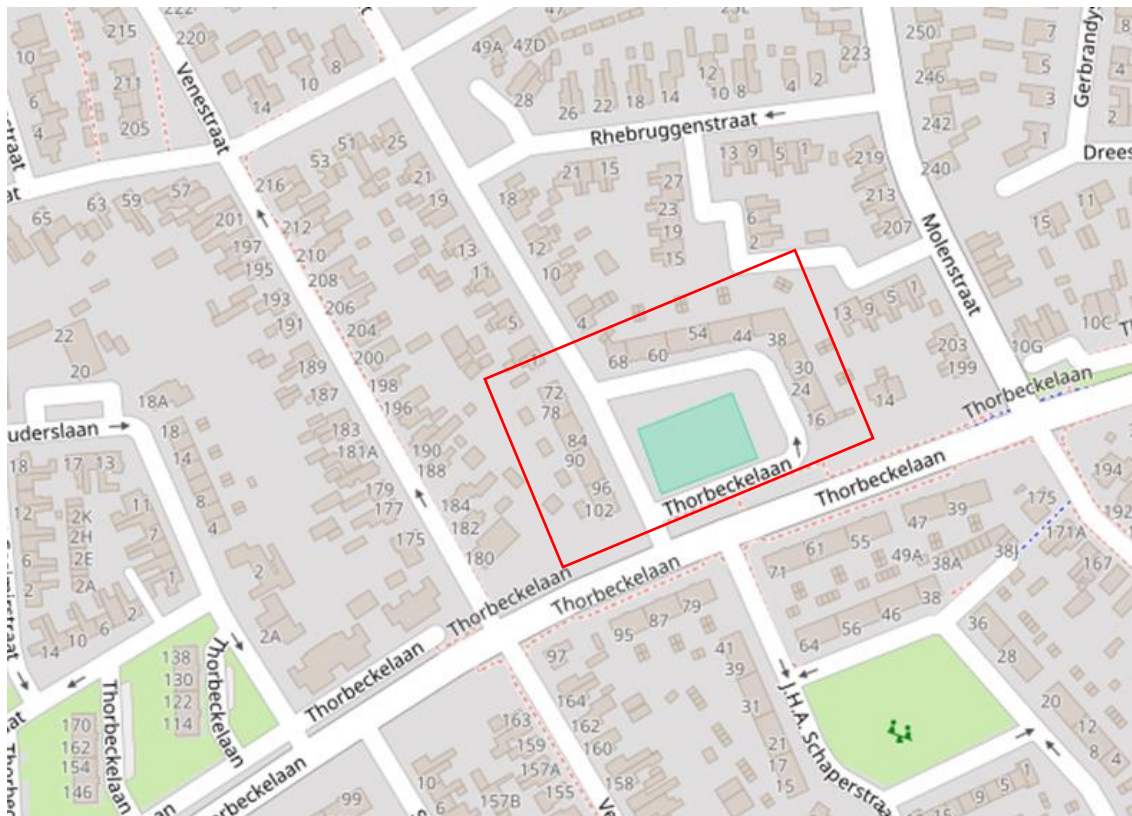
2.1 Ligging plangebied

- GPS-coördinaten: 53.00177, 6.55665

Het plangebied ligt in de Oude Molenbuurt in Assen. Het betreft de boven- en benedenwoningen aan de Thorbeckelaan 16-102. Actium heeft veel woningen in bezit in de Oude Molenbuurt. De afgelopen jaren, alsmede de komende jaren, vindt op grote schaal renovatie en sloop/nieuwbouw van huurwoningen in deze wijk plaats.

Figuur 1 Ligging plangebied (rode rechthoek) in de Oude Molenbuurt in Assen. Bron: Google earth Pro

Figuur 2 Kaart van het plangebied (rode rechthoek) en omgeving. Bron: openstreetmap.org

Assen ligt in de gelijknamige gemeente in Drenthe. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het Witterveld, dat op ongeveer 3 km van het plangebied ligt. De invloedssfeer van de werkzaamheden reikt niet tot in dit gebied. Effecten op dit Natura 2000 gebied zijn dan ook niet aan de orde.

2.2 Kenmerken plangebied

Het plangebied ligt in de Oude Molenbuurt nabij het centrum van Assen. Het plangebied bestaat uit een I-vormig en een L-vormig woningblok met boven- en benedenwoningen, die gebouwd zijn rond een speelveld. De woningen zijn meer dan 40 jaar oud.

Het speelveld bestaat uit een sportveld met daaromheen gazon, struikjes en wat hoge bomen. De woningen zelf hebben een kleine voortuin maar een grote achtertuin. In een deel van de voor- en achtertuinen zijn dichte ligusterhagen aanwezig. De ca. 1 m hoge hagen zijn aanwezig in voortuinen van het I-vormige woningblok. Bij het L-vormige woningblok ontbreken deze hagen, maar zijn wel bomen aanwezig die dicht tegen de gevel aan staan.

De daken zijn bedekt met rode pannen. Bij de kopgevels zijn gaten aanwezig en ook liggen sommige dakpannen scheef. Deze ruimtes zijn in potentie geschikt voor vleermuizen en mogelijk ook voor de gierwaluw. Onder de dakpannen is voldoende ruimte aanwezig voor huismussen om onder te kruipen en te broeden. Het aanwezige groen (bomen, struiken, hagen) is prima geschikt als schuil- en rustplaats voor de huismussen. Het gazon en de grasstrookjes die in het plangebied aanwezig zijn kunnen dienen als foeragegebied.

Foto 1 *Impressie van het plangebied. De woningblokken liggen rondom een speelveld. De woningen zelf hebben een kleine voortuin maar een grote achtertuin. In een deel van de voor- en achtertuinen zijn dichte ligusterhagen aanwezig. De daken zijn bedekt met rode pannen. Bij de kopgevels zijn gaten aanwezig en ook liggen sommige dakpannen scheef. Foto's: K. Breed en D. Heidinga*

In het plangebied zijn in 2017 20 gierzwaluwkasten en 20 vleermuiswandschalen geplaatst in het kader van de ontheffing voor de renovatie van de nabijgelegen Schaper- en Lohmanstraat. Daarnaast is een kraamkast voor vleermuizen geplaatst. Tijdens het nader onderzoek is er op gelet of deze voorzieningen ook in gebruik zijn.

2.3 Beschrijving van het voornemen

2.3.1 Doel

Het doel van de werkzaamheden is het slopen van de bestaande woningen in de Thorbeckelaan 16-102 te Assen. De woningen zijn verouderd en de indeling voldoet niet meer aan de vereisten van deze tijd. De woningen zijn slecht geïsoleerd en hebben een slechte energiestaat, energielabel D, E, F en G. De woningen hebben op veel plekken last van schimmel door koude bruggen op de diverse plekken. Daarnaast is er slechte ventilatie in de woning.

Op deze plek zal nieuwbouw van huurwoningen plaatsvinden. Deze woningen worden gasloos gebouwd, zogenaamde BENG-woningen (Bijna Energie Neutraal Gebouw).

2.3.2 Werkzaamheden

De woningen worden gesloopt. Voor de sloop zal het groen in de tuinen worden verwijderd en is het mogelijk nodig om asbest te verwijderen. Eén boom aan de Thorbeckelaan 16 wordt gekapt. Verder vinden er geen kapwerkzaamheden plaats. De openbare ruimte blijft zoals deze momenteel is.

Na de sloop worden op dezelfde locatie 30 nieuwe eengezinswoningen gebouwd (Figuur 3). In aanvulling op de bestaande aanwezige bomen worden extra bomen geplant. De voortuinen worden opnieuw aangelegd en worden voorzien van een beukenhaag.

Figuur 3 Nieuwbouwplan 30 eengezinswoningen in plangebied (rood omkaderd).

2.3.3 Planning

De sloop is gepland te starten vanaf begin januari 2020 en duurt tot ongeveer half maart 2020. Daarna wordt gestart met de nieuwbouw van 30 eengezinswoningen.

3 | Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek toegelicht, waarbij we een onderscheid maken tussen de quickscan en het nader onderzoek.

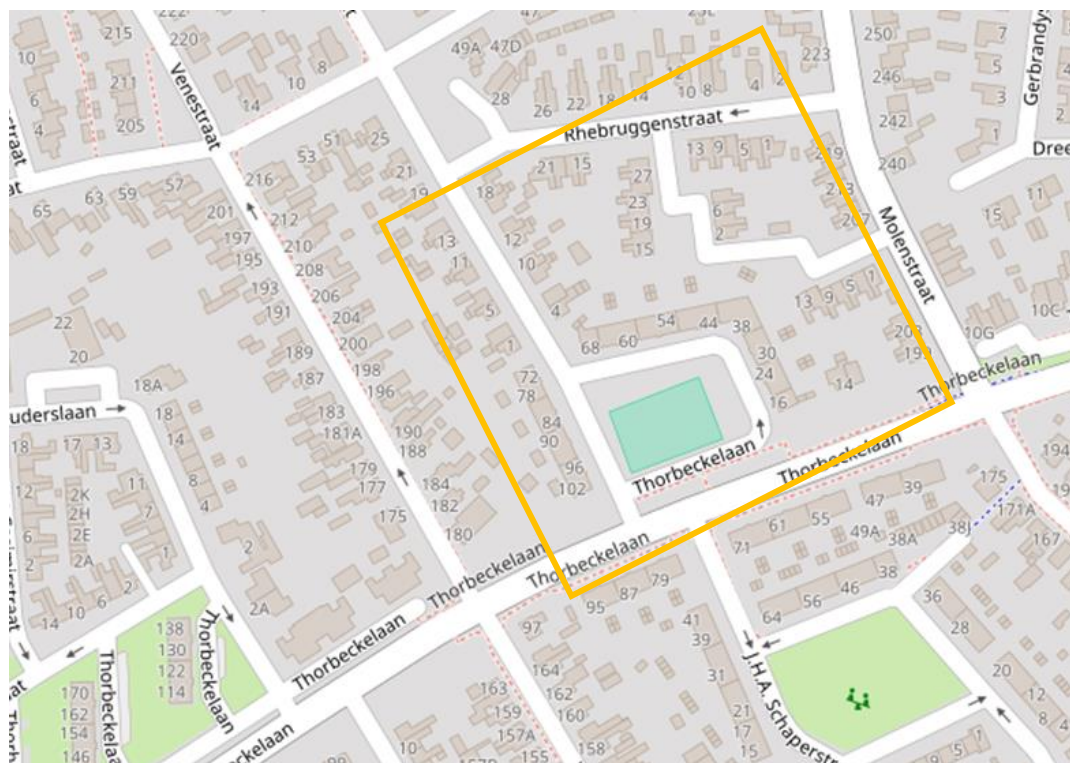
3.1 Quickscan

De quickscan bestond uit twee onderdelen: bronnenonderzoek en een veldonderzoek. Op 6 september 2017 heeft Koen Breed, een ervaren ecooloog van Buro Bakker, een verkennend onderzoek in het plangebied uitgevoerd. Tijdens het onderzoek is een inschatting gemaakt van de (potentiële) geschiktheid van het plangebied als verblijfplaats of leefgebied van beschermde soorten. Het onderzoek is verder gebaseerd op zichtwaarnemingen en sporen.

Voor het bronnenonderzoek zijn verspreidingsatlassen voor diverse soortgroepen en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD) geraadpleegd. Daarnaast zijn resultaten van ander onderzoek in de Oude Molenbuurt in Assen betrokken (Buro Bakker, 2015 a en b; Buro Bakker, 2017 en nog niet gepubliceerd). De resultaten van de quickscan zijn gerapporteerd in een beknopte rapportage (Buro Bakker, 2017).

3.2 Nader onderzoek

Tijdens het nader onderzoek is niet alleen gelet op het voorkomen van beschermde soorten in het plangebied, maar ook daarbuiten. Het onderzoeksgebied is in figuur 3 globaal aangegeven.

Figuur 4 Ligging onderzoeksgebied (oranje rechthoek). Bron: openstreetmaps.org

3.2.1 Huismussen

Het onderzoek naar huismussen is uitgevoerd volgens het Kennisdocument Huismus van BIJ12. Binnen het plangebied zijn twee veldbezoeken gebracht, in de periode van 1 april tot en met 15 mei. Daarbij zijn de woningen en de omgeving geobserveerd en is gelet op aanwezigheid van broedende huismussen in en nabij de woningen. De waargenomen zingende mannetjes, de aanwezigheid van paartjes, eventuele aanvoer van nestmateriaal en het brengen van voer naar de jongen zijn daarbij genoteerd. Tabel 1 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Zon op/ zon onder	Starttijd- eindtijd	Temperatuur in °C	Windkracht in Beaufort	Neerslag	Bewolking
1	10 april '18	6:58	8.35-10.35	12-14	2	geen	Bewolkt, later zonnig
2	4 mei '18	6:05	11:41- 13.15	15	1	Geen	Onbewolkt

Tabel 1 Overzicht van het veldonderzoek naar huismussen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

3.2.2 Gierzwaluwen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens het opgestelde Kennisdocument Gierzwaluw van BIJ12. Het onderzoek vond plaats aan het begin van de avond; vlak voor zonsondergang. Dit is de meest geschikte tijd om het invliegen van gierzwaluwen in een opening onder de pannen waar te nemen. Onderzoek naar gierzwaluwen vond plaats in drie ronden gedurende de periode begin juni-half juli. Eén ronde voor gierzwaluwen is gecombineerd uitgevoerd met vleermuisonderzoek. Daarbij is die avond voor zonsondergang gestart met het onderzoek, zodat nog invliegende gierzwaluwen konden worden waargenomen. Tabel 2 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Zon op	Starttijd	Temperatuur in °C	Windkracht in Beaufort	Neerslag	Bewolking	Medewerker
1	7-6	21:56	20:45	24	1	geen	onbewolkt	WH
2	18-6	22:03	20:30	18	2	geen	bewolkt	WH
3	4-7	22:02	21:00	19	2	geen	onbewolkt	WH

Tabel 2 Overzicht van het veldonderzoek naar gierzwaluwen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

3.2.3 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd door middel van een viertal avond- of ochtendbezoeken in het zomerhalfjaar van 2018 (mei tot en met september). Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol 2017 met behulp van een Petterson D240X batdetector en digitale opnameapparatuur. Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuizen geschikte weersomstandigheden (zie tabel 3). Dit betekent een temperatuur boven de 10 graden, droog en weinig wind. Tijdens het invallen van de duisternis en in de vroege ochtend is met behulp van de batdetector gepost op verschillende strategische locaties zodat in- en uitvliegende vleermuizen goed konden worden waargenomen. Tabel 3 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Deel	Zon op/ zon onder	Begin	Eind	Temp.	Windkracht (Bft)	Bewolking	Wrn
1	30-mei 18	1 & 2	21:30	3:30	5:30	19°C	2	licht bewolkt	JK/HS
2a	4 juli 18	1	22:02	21:51	22:51	18	2	Onbewolkt	WH
2b	6 juli 18	2	22:01	22:00	00:00	22°C	1	licht bewolkt	RZ
3	28 aug 17	1 & 2	20:33	22:00	00:00	23°C	1	Droog, onbewolkt	BK
4	20 sep 17	1 & 2	19:42	21:00	23:00	15°C	2	Droog, onbewolkt	BK

Tabel 3 Overzicht van het veldonderzoek naar vleermuizen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd. JK = Jasper Koster, HS = Harold Steendam, WH = Wijnanda Hulsegge, RZ = Rudmer Zwerver, BK = Bregtje Kuik (JM Ecologie).

4 | Aanwezigheid beschermde soorten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het veldwerk per soort(groep) besproken.

4.1 Vogelrichtlijnsoorten

4.1.1 Huismus

Plangebied

Aanwezigheid nesten

Tabel 4 geeft een overzicht van de aangetroffen nesten tijdens de twee onderzoeks rondes. Tijdens de tweede ronde werden minder nestindicerende waarnemingen gedaan dan tijdens de eerste ronde. Dit is op zich niet ongewoon bij onderzoek naar huismussen. Waarschijnlijk was een deel van de eerste legfels net uitgevlogen. Huismussen hebben twee tot drie legfels per jaar. Ze broeden 11-12 dagen en de jongen zitten ca. 17 dagen op het nest. Daarna vliegen de jongen uit en worden ze door de ouders nog een tijdje gevoerd. Dan zijn de mussen minder gebonden aan de nestplekken.

Omdat er bijna een maand tussen de eerste en de tweede onderzoeksronde zat, gaan we er vanuit dat bij de tweede ronde op 4 mei een deel van de eerste legfels al was uitgevlogen, waardoor veel minder nestindicerend gedrag werd waargenomen.

We gaan uit van 26 nesten van de huismus in het plangebied.

Foto 2 *Huismusman komt uit gierzwaluwkast op nr. 102*

Op één locatie werd een nestindicerende waarneming gedaan in een van de geplaatste gierzwaluwkasten (zie foto 2).

Datum	nr.	Locatie voor/achter, kopse kant	aantal	medewerker
10-apr-18	16	voorzijde	3	DH
	20	voorzijde	1	
	24	voorzijde	1	
	28	voorzijde	1	
	44	voorzijde	1	
	48	voorzijde	1	
	56	voorzijde	1	
	60	voorzijde	1	
	64	voorzijde	2	
	68	voorzijde	1	
	72	voorzijde	1	
	76	voorzijde	1	
	80	voorzijde	2	
	84	voorzijde	1	
	88	voorzijde	1	
	92	voorzijde	1	
96	voorzijde	2		
100	voorzijde dakgoot en in gierwaluwkast	3		
Totaal: 25 nesten				
4-mei-18	24	voor	1 paartje	WH
	44	Voor	1	
	60	voor	1 paartje	
	64	voor	1	
	72	voor	1	
	76	voor	1	
	80	voor	1	
	86	achter	1	
Totaal: 8 nesten, 7 overlap met ronde 1				

Tabel 4 Overzicht vastgestelde locaties nesten tijdens nader onderzoek naar de huismus in de Thorbeckelaan 16-102. We gaan uit van 26 nesten van de huismus in het plangebied.

Overige elementen van de functionele leefomgeving

Schuil- en rustplaatsen in struiken, heggen, bomen

In het plangebied zijn in een deel van de voortuinen en achtertuinen hagen en struiken aanwezig. Daar waar in de voortuinen hagen ontbreken, zijn wel om de paar meter bomen aanwezig die dicht tegen de gevel aan staan, Foto 3. Rond het speelveld zijn ook dichte struiken aanwezig. Al dit groen kan als rust- en schuilplaats dienen voor de huismus. Zie ook foto 1 en onderstaande foto van een boom die tegen te gevel aan staat.

Foto 3 Bovenzijde van een boom die dicht tegen de gevel staat. Foto gemaakt in april 2018. Dit vormt een goede rustplek voor huismussen en kan wanneer de boom in blad staat ook als schuilplaats dienen. De huismussen kunnen handig van de boom naar het dak of de dakgoot en omgekeerd.

Zandbaden, foerageergebied en drinkwater

In het plangebied zijn in de tuinen plekken aanwezig die de mussen kunnen gebruiken als zandbad. Plassen regenwater kunnen als drinkplek dienen. De gazons in de tuinen en rond de speelplaats kunnen als foerageergebied gebruikt worden (Foto 4).

Foto 4 Foeragerende huismus in een voortuin in het plangebied

Omgeving plangebied

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de directe omgeving van het plangebied zijn nesten van de huismus vastgesteld op de volgende adressen:

- Oldenhofstraat nr. 3
- Oldenhofstraat nr. 5

Deze woningen liggen direct ten noorden van het plangebied. Het betreft waarschijnlijk particuliere woningen. De woningen aan de Oldenhofenstraat zouden als alternatief kunnen dienen voor de woningen in het plangebied.

De huurwoningen van Actium aan de Vledderinge en de Rhebruggen (zie voor ligging figuur 4) lijken niet erg geschikt voor huismussen. Het dak is erg steil en het dak is erg laag aan één zijde van deze woningen.

Bij andere onderzoeken naar huurwoningen van Actium in de Oude Molenbuurt zijn nauwelijks nesten van huismussen aangetroffen. De huismus komt wel in de buurt voor, maar is vooral beperkt tot de oudere *particuliere* woningen, bijvoorbeeld in het eerste deel van de Molenstraat (ruim 100 m ten zuidoosten van het plangebied).

Het aantal aangetroffen nesten in het plangebied is dus uitzonderlijk hoog in vergelijking tot het gehele woningbestand van Actium in de Oude Molenbuurt.

Overige elementen van de functionele leefomgeving

In de directe omgeving van het plangebied zijn volop foerageermogelijkheden aanwezig voor de huismussen. Ook zijn er plekken om te zandbaden en te drinken aanwezig.

4.1.2 Gierzwaluw

Plangebied

Aanwezigheid nesten

Er zijn tijdens het nader onderzoek naar gierzwaluwen geen nesten aangetroffen in de Thorbeckelaan 16-102. Ook de gierzwaluwkasten waren niet in gebruik door gierzwaluwen.

Omgeving plangebied

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de directe omgeving van het plangebied zijn nesten van de gierzwaluw vastgesteld op de volgende adressen:

- Venestraat 183
- Thorbeckelaan 29 en 31

Er is sprake van een kleine lokale populatie van de gierzwaluw in de omgeving van het plangebied.

4.1.3 Overige broedvogels

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de tuinen kunnen in de bomen en struiken algemene broedvogels tot broeden komen, zoals merel, vink, gaai, koolmees, winterkoning en heggemus.

Tijdens het onderzoek zijn geen broedgevallen waargenomen van andere soorten die in en rond woningen kunnen broeden zoals kauw, spreeuw en huiszwaluw.

4.1.4 Gewone dwergvleermuis

Plangebied

Aanwezigheid verblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek zijn twee zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Aanvankelijk leek ook sprake te zijn van een paarverblijf in het plangebied van de gewone dwergvleermuis. Deze is ook genoemd in het activiteitenplan voor de renovatie van de Schaper- en Lohmanstraat. Bij navraag bleek echter dat deze paarroepende gewone dwergvleermuis geen duidelijke binding met het plangebied, maar met Thorbeckelaan 14.

Er werd tijdens de bezoeken weinig activiteit van vleermuizen waargenomen in het plangebied. Er werden naast de gewone dwergvleermuizen ook passerende laatvliegers en rosse vleermuizen waargenomen. De gewone dwergvleermuizen foerageerden ook wel in het plangebied, de overige soorten niet.

Adres	Locatie	soort	type	aantal
Thorbeckelaan 44-56	Voorgevel, achter goot	GD	Zomerverblijf	1
Thorbeckelaan 68-70	Kopgevel, 22 gevelpan van boven	GD	Zomerverblijf	1

Tabel 5 Overzicht waargenomen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (GD) tijdens het nader onderzoek

Er zijn geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen in de opgehangen wandschalen of de kraamkast. Er werden wel uitwerpselen in sommige wandschaaltjes waargenomen. Dit betekent dat de wandschaaltjes op enig moment wel gebruikt zijn door vleermuizen.

Overige elementen van de functionele leefomgeving

Essentieel foerageergebied

Binnen het plangebied ontbreekt belangrijk onmisbaar foerageergebied. Enkele luwe plekken in het plangebied zijn aanwezig en kunnen gebruikt worden als foerageerplek. Er zijn meerdere soortgelijke foerageerplekken aanwezig buiten het plangebied zoals het veldje in de Schaper- en Lohmanstraat, het groen rond sporthal de Timp en de vele straten en tuinen in de wijk de Oude Molenbuurt. Het plangebied maakt dus deel uit van een veel groter gebied waarin geschikt foerageergebied in ruime mate aanwezig is. Essentieel en onmisbaar foerageergebied is daarom niet aanwezig in het plangebied.

Essentiële vliegroutes

Essentiële vliegroutes, die verblijfplaatsen en foerageergebied verbinden, bestaan uit lijnvormige structuren, zoals bomenrijen en watergangen. Onder verschillende weersomstandigheden, bijvoorbeeld bij verschillende windsnelheden en windrichtingen, kunnen verschillende routes worden gebruikt. Soms zijn de vliegroutes niet aan een herkenbare lijnvormige structuur te relateren. Er vindt dan een diffuse verspreiding over de woonwijk en groengebieden plaats en er wordt gefoerageerd in tuinen, bomen, bij stedelijk groen, watergangen en dergelijke.

Lijnvormige structuren zijn niet aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Essentiële vliegroutes ontbreken in het plangebied.

Omgeving plangebied

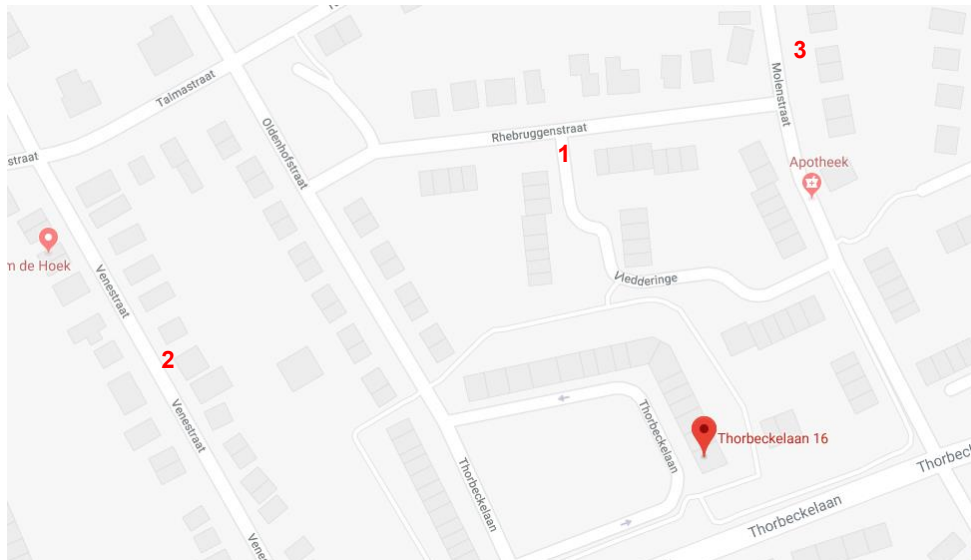
Aanwezigheid verblijfplaatsen

In de directe omgeving van het plangebied zijn de volgende verblijfplaatsen aangetroffen:

- Oldenhofstraat 14: paar- en mogelijk winterverblijf gewone dwergvleermuis
- Thorbeckelaan 14: paarverblijf gewone dwergvleermuis
- Oldenhofstraat 4-6: zomerverblijf gewone dwergvleermuis
- Vledderinge 15: zomerverblijf gewone dwergvleermuis

Daarnaast zijn in flats aan de Thorbeckelaan 99-234 drie paarverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het plangebied. Twee van deze verblijven fungeren ook als winterverblijfplaats voor één of enkele dieren. Daarnaast zijn bij de flats vier zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (Buro Bakker, 2018).

Er is waarschijnlijk een netwerk van verblijfplaatsen aanwezig. Veel woningen in de directe omgeving zijn geschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen, bijvoorbeeld de woningen aan de Venestraat, Vledderinge, Rhebruggen, Molenstraat en de Oldenhofstraat (Figuur 5).

Figuur 5 Geschikte woningen voor zomer- en paarverblijven in de omgeving van het plangebied. 1: Hoek Vloedderinge en Rhebruggen. 2: Venestraat. 3: Molenstraat. Bron: Google maps

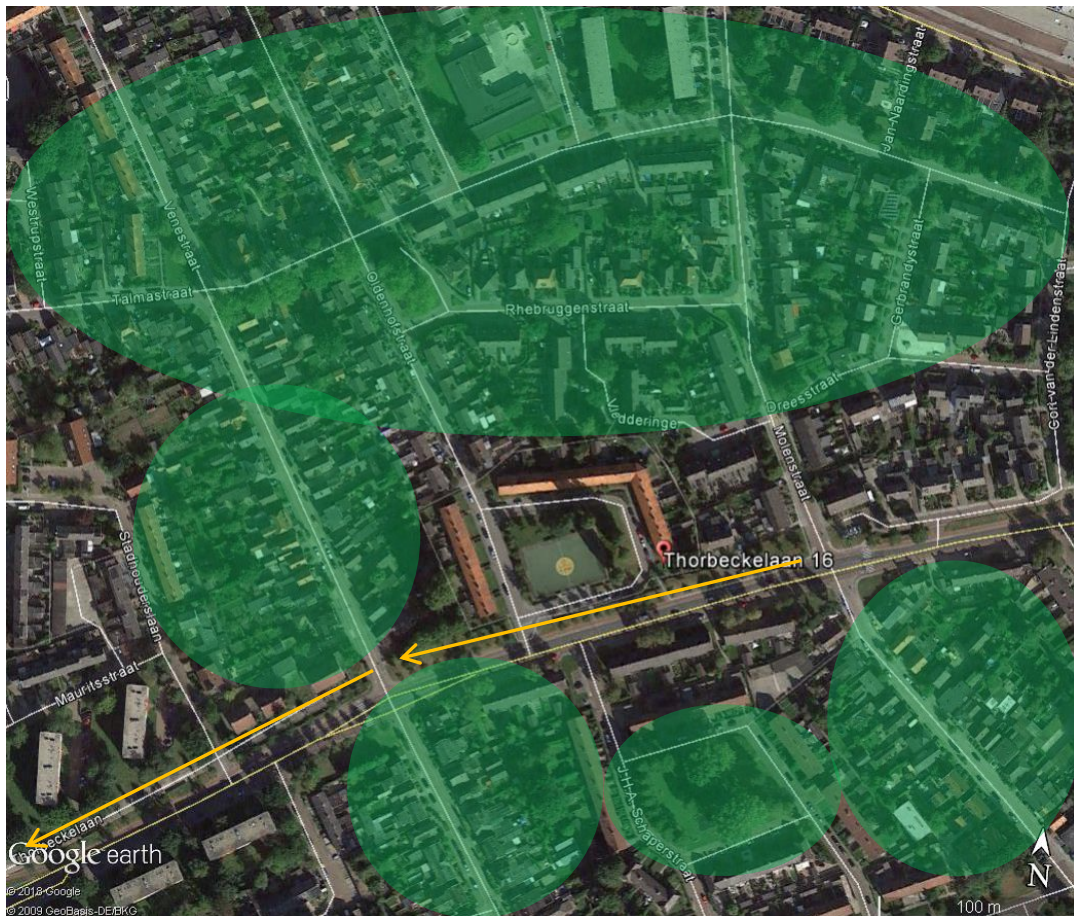
Overige elementen van de functionele leefomgeving

Foerageergebied

In de directe omgeving van het plangebied is volop geschikt foerageergebied aanwezig, in de vorm van tuinen en openbaar groen. Dit is echter geen optimaal foerageergebied. Foerageergebied van hoge kwaliteit is op ca. 700 m ten westen van het plangebied aanwezig in het park De Lariks, bestaande uit bomenlanen en beschutte graslandjes.

Vliegroutes

In de ruime omgeving van het plangebied zijn veel boomstructuren aanwezig langs infrastructuur die als vliegroute kunnen dienen. De bomenrij langs de Thorbeckelaan kan als essentiële vliegroute dienen voor de gewone dwergvleermuis (Figuur 6). Deze vliegroute wordt niet beïnvloed. Ook gevels van woningen kunnen gebruikt worden als vliegroute door de gewone dwergvleermuis. Hierlangs vindt een meer diffuse verspreiding plaats van vleermuizen.

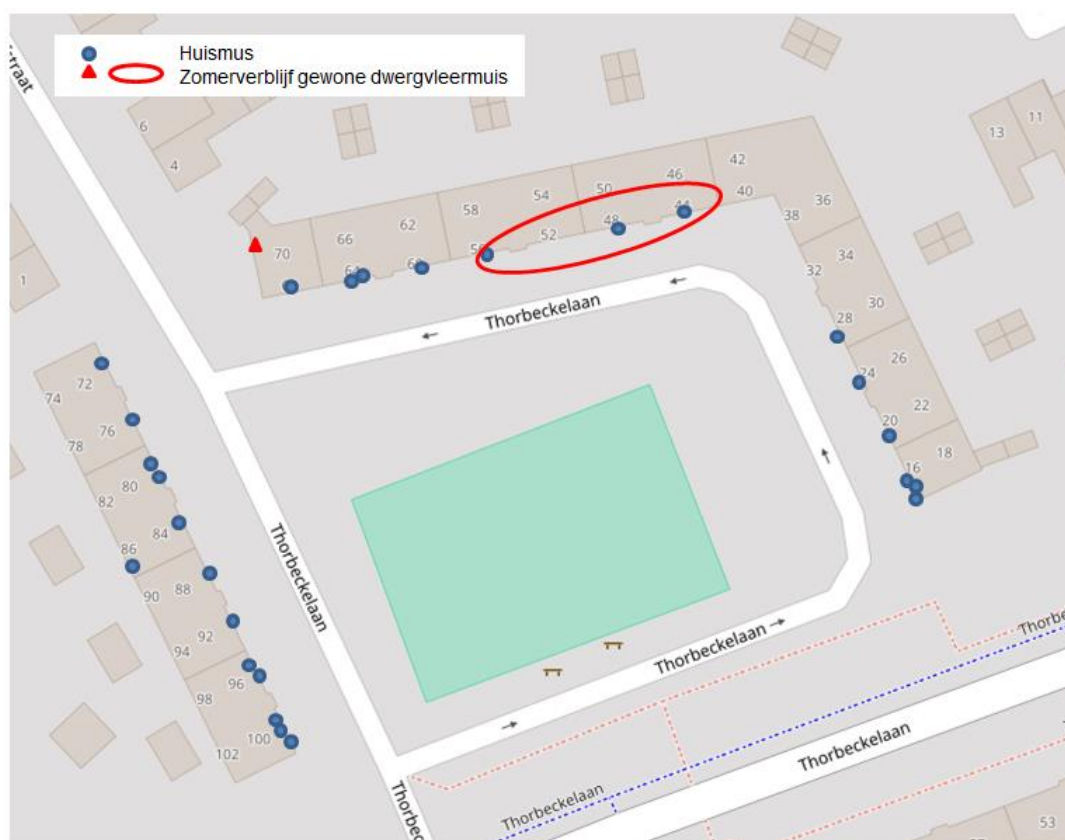
Figuur 6 Mogelijk essentiële vliegroute voor de gewone dwergvleermuis langs de bomenrij Thorbeckelaan (oranje pijl). En foerageergebied in tuinen van woningen en andere groenstructuren (groene gebieden) Bron: Google earth pro

4.2 Samenvatting aangetroffen voortplantings- en rustplaatsen

Tabel 6 geeft een samenvatting van de relevante soorten en de (essentiële) functies voor deze soorten binnen het plangebied. In Figuur 7 zijn de locaties van de aangetroffen nesten en verblijfplaatsen weergegeven.

Tabel 6 Samenvatting soorten en functies die van belang zijn in het kader van de ontheffingsaanvraag.

Aanwezige beschermde soort i.h.k.v. de aanvraag	Essentiële functie(s) van het plangebied voor de soort	Aantal	Kritische periode voor de soort aanwezig in het plangebied
Huismus	Nesten vnl onder dakpannen Schuilplaatsen in groenblijvende struiken, heggen Foerageergebied in tuinen en openbaar groen Hoekjes voor stofbaden	26	Maart t/m augustus Perioden met extreme kou in de winter
Overige broedvogels	Nesten in tuinen		Half maart t/m half juli
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaatsen	2	1 april tot 1 november

Figuur 7 Overzicht locaties aangetroffen nesten en verblijfplaatsen.

5 | Effecten en vervolg

5.1 Vogelrichtlijnsoorten

5.1.1 Huismus

De sloop van de woningen kan leiden tot:

- Het doden van jonge, niet vliegvlugge dieren
- Verstoring van broedende vogels
- Vernielen van 26 nesten en eieren

5.1.2 Algemene broedvogels

Tijdens het onderzoek zijn geen broedgevallen waargenomen van andere soorten die in en rond woningen kunnen broeden zoals kauw, spreeuw en huiswaluw. In de tuinen kunnen in de bomen en struiken algemene broedvogels tot broeden komen, zoals merel, vink, gaai, koolmees, winterkoning en heggemus. Indien het groen wordt verwijderd gedurende het broedseizoen, kan dit leiden tot het doden van jonge vogels, het vernielen van nesten en eieren en het verstoren van broedende vogels. Indien buiten het broedseizoen wordt gewerkt kunnen negatieve effecten worden voorkomen. Er zijn voldoende alternatieven in de omgeving van het plangebied.

5.2 Habitatrichtlijnsoorten

5.2.1 Gewone dwergvleermuis

De sloop kan leiden tot:

- Het verstoren van gewone dwergvleermuizen
- Het doden van gewone dwergvleermuizen
- Het vernielen van twee zomerverblijven van deze soort

5.3 Samenvatting

Tabel 7 geeft een samenvatting van de effecten die kunnen optreden op de beschermde soorten als gevolg van het voornemen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met mitigerende maatregelen.

Beschermde waarde	Beschermings-regime	Type effect	Beoordeling effect
Huismus	Vogelrichtlijn en jaarrond beschermd nest	Het vernielen van eieren, doden van individuen en jongen	Treedt alleen op bij werken in het broedseizoen
		Verstoring van broedende vogels	
		Beschadiging van nesten en eieren	Nesten gaan verloren door sloop
		Verstoring van rustende vogels	Effect is mogelijk bij werken buiten broedseizoen
		Beschadiging van rustplaatsen (nesten)	Nesten gaan verloren door sloop
Overige broedvogels	Vogelrichtlijn	Het vernielen van eieren en doden van individuen en jongen	Treedt alleen op bij werken in het broedseizoen
		Verstoring van broedende vogels	
		Vernielen van nesten	
Gewone dwergvleermuis	Habitatrichtlijn	Doden van dieren	Alleen bij werken in kwetsbare periode
		Verstoren van dieren	Alleen bij werken in kwetsbare periode
		Beschadiging rustplaatsen	Verblijfplaatsen gaan verloren door sloop

Tabel 7 Samenvatting van de effecten van het voornemen op de beschermde soorten en functies in het plangebied zonder mitigerende maatregelen

6 | Overtreding verbodsbepalingen

In onderstaande tabel is per beschermde soort aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden als gevolg van het voornemen en waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Soort-naam/soortgroep	Beschermingsregime		Overtreding zonder mitigatie	Overtreding met mitigatie	Aanvraag ontheffing
	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn	Ja/nee	Ja/nee	Ja/nee
Huismus	art. 3.1 doden storen/ vernielen/ beschadigen		Ja	Ja vernielen	Ja
Overige broedvogels	art. 3.1 doden storen/ vernielen/ beschadigen		Ja	Nee	Nee
Gewone dwergvleermuis		art. 3.5 doden storen/ vernielen/ beschadigen	Ja	Ja storen/ vernielen	Ja

Tabel 8 Overtreding van de verbodsbepalingen door het voornemen zonder en met mitigatie en of het hiervoor nodig is ontheffing aan te vragen

7 | Maatregelen

In dit hoofdstuk worden de tijdelijke en permanente maatregelen die voor de gewone dwergvleermuis worden getroffen uitgewerkt.

7.1 Tijdelijke maatregelen

7.1.1 Ophangen kasten

Type en locaties

Op 22 juli 2018 zijn **16 vleermuiskasten en 64 kasten voor huismus** opgehangen (Foto 5). De vleermuizen en huismussen krijgen zo ruim de kans om te wennen aan de nieuwe situatie. De gewenningsduur bedraagt afhankelijk van de soort en het type verblijfplaats ca. 1 maand tot 1 jaar. In dit geval moeten alternatieven worden gerealiseerd voor de gewone dwergvleermuis en huismus. In Tabel 9 zijn de richtlijnen voor tijdelijke maatregelen aangegeven.

Tabel 9 Overzicht richtlijnen tijdelijke maatregelen voor de gewone dwergvleermuis.

Soort	Type verblijfplaats	Benodigde tijdelijke maatregel	Minimale mitigatiefactor	Afstand tot plangebied (m)	Wanneer aanwezig (periode tot ingreep)
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijf	kleine platte kast/wandschaal	1:4	Max. 200	3 mnd bij <10 dieren
Huisumus	Nestplaats	Nestkast huismus	1:2	Max. 200	3 mnd

Foto 5 Links: vleermuis wandschaal 2FE Materiaal: SCHWEGLER houtbeton (www.waveka.nl). Midden: huismus nestkast NK MU 06 (www.vivarapro.nl). Rechts: vleermuiskast multiplex type VK MP 01 (www.vivarapro.nl).

Er hangen in het plangebied ook kasten die zijn opgehangen in het kader van de renovatie van de Schaper- en Lohmanstraat (Buro Bakker, 2017; Activiteitenplan Schaper- en Lohmanstraat te Assen). Het betreft vleermuiswandschalen (foto 5) en gierzwaluwkasten. Voor de renovatie van deze woningen is op 18 januari 2018 een ontheffing verleend door provincie Drenthe (kenmerk 201701890-00736243).

Deze kasten zullen in de winter na controle worden verplaatst naar geschikte plekken in de directe omgeving van het plangebied. In tabel 10 zijn deze kasten met een sterretje weergegeven.

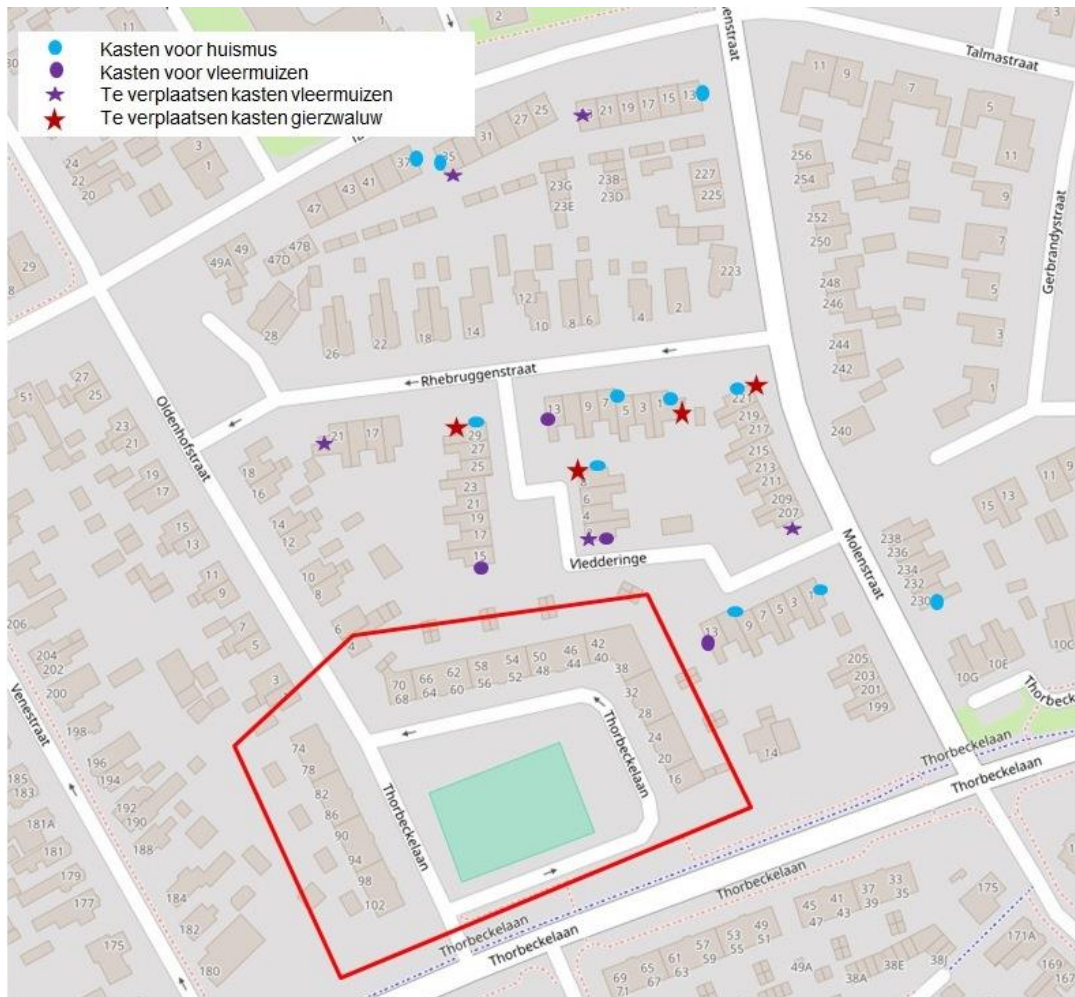
Tabel 10 Maatregelen mitigatie Thorbeckelaan 16-102 en te verplaatsen kasten mitigatie Schaper- + Lohmansstraat

Adres	Huismus	Gierzwaluw	Vleermuis	Vleermuiskraamkast
Molenstraat 221	4	5*		
Molenstraat 207			5*	
Vledderinge 1	4	5*		
Vledderinge 8	4	5*		
Vledderinge 11	4			
Vledderinge 29	4	5*		
Vledderinge 2			1 (hout)	1*
Vledderinge 13			5 (hout)	
Vledderinge 15			5 (hout)	
Rhebruggenstraat 1	8			
Rhebruggenstraat 7	4			
Rhebruggenstraat 13			5 (hout)	
Rhebruggenstraat 21			5*	
Talmastraat 13	8			
Talmastraat 23			5*	
Talmastraat 35	8		5*	
Talmastraat 37	8			
Molenstraat 230	8			
TOTAAL	64	20	36	1

* deze kasten worden verplaatst voordat de woningen gesloopt worden.

De huismuskasten zijn duurzaam en kunnen daarom blijven hangen, ook nadat de nieuwbouw is gerealiseerd. De houten vleermuiskasten zijn minder duurzaam en worden één jaar na het gereed komen van de nieuwbouw in de Thorbeckelaan 16-102 verwijderd.

De houtbetonnen gierzwaluw- en vleermuiskasten die in het plangebied zijn opgehangen in verband met de renovatie van de Schaper- en Lohmanstraat dienen in ieder geval gedurende één jaar nadat de nieuwbouw van complex 1017 en 1018 gereed is, te blijven hangen op hun nieuwe locaties.

Figuur 8 Overzicht locaties opgehangen kasten voor huismussen (blauwe stip) en vleermuisen (paarse stip). En de locaties waar de gierwaluw- en vleermuiskasten worden opgehangen die nu nog in het plangebied hangen (paarse en rode sterren). Zie tabel 10 voor de aantallen kasten die zijn opgehangen op de betreffende locatie.

Foto 6 Enkele opgehangen kasten: vleermuis- en huismuskasten.

Verwachte effectiviteit van de maatregelen

Omdat de kasten in augustus en september 2018 zijn opgehangen, hebben vleermuizen ruim voldoende tijd om aan de voorzieningen te wennen. De gewenningsduur voor alternatieven voor kleine zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis bedraagt 3 maanden in de actieve periode. Omdat de sloop in januari 2020 plaatsvindt, is de gewenningsperiode voor de vleermuizen dan ruim voldoende gehaald. De kasten hangen binnen 200 meter van het plangebied en voldoen daarmee aan de afstandsvereisten uit het Kennisdocument gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017).

Voor huismussen zijn de opgehangen kasten ook functioneel. De gewenningsduur voor deze soort bedraagt ook 3 maanden is daarmee ruim voldoende omdat de sloop in 2020 plaatsvindt. De kasten hangen binnen 200 meter van het plangebied en voldoen daarmee aan de afstandsvereisten uit het Kennisdocument huismus (BIJ12, 2017).

Vereiste hoeveelheid tijdelijke maatregelen

Er zijn 16 vleermuis kasten (hout) opgehangen en 62 huismuskasten (houtbeton). Daarmee zijn voldoende tijdelijke alternatieven geboden voor de zomer- en paarverblijven van gewone dwergvleermuis en als nestplaats voor huismus. Dit is gebaseerd op de richtlijn voor alternatieven die in de Soortenstandaard (RVO, 2014) staan beschreven. De soortenstandaards zijn inmiddels vervangen door de Kennisdocumenten (BIJ12, 2017), waarin geen richtlijnen over aantallen zijn opgenomen.

Soort	Aantal verblijfplaatsen dat verloren gaat	Minimale mitigatiefactor	Vereist aantal kasten
Gewone dwergvleermuis	2 (zomer)	1:4	8
Huismus	26 nesten	1:2	52

Tabel 11 Minimale vereisten voor alternatieven gebaseerd op de richtlijnen in de Soortenstandaard gewone dwergvleermuis (RVO, 2014) en huismus (RVO, 2014).

7.1.2 Werken buiten de kwetsbare periode

Er wordt gewerkt buiten de kwetsbare periode van het broedseizoen van huismussen en de zomer-verblijven van de gewone dwergvleermuis. De sloop vindt plaats in de periode januari t/m maart 2020. Voorafgaande aan de sloop worden de woningen ongeschikt gemaakt voor de beschermde soorten. We moet rekening worden gehouden met de kwetsbaarheid van de huismus voor koude periodes: bij matige vorst overdag moeten de werkzaamheden worden gestaakt.

7.1.3 Ongeschikt maken woningen

Het is belangrijk om de woningen voordat het broedseizoen van huismussen start, ongeschikt te maken voor huismussen. Hierdoor wordt voorkomen dat broedende huismussen tijdens de werkzaamheden worden gedood of verstoord. Het ongeschikt maken van de woningen wordt uitgevoerd onder ecologische begeleiding en in de minst kwetsbare periode van huismussen, namelijk buiten het broedseizoen en buiten perioden van vorst. In het ecologisch werkprotocol wordt aangegeven op welke wijze dit ongeschikt maken dient te gebeuren.

7.1.4 Ecologische begeleiding

Het ongeschikt maken en de sloop van de woningen vindt plaats onder begeleiding van een deskundig ecooloog. Hiertoe worden vooraf duidelijke werkafspraken gemaakt met Actium en de uitvoerders. Als bijlage is een concept ecologisch werkprotocol opgenomen. Dit zal nog worden aangepast naar aanleiding van eventuele voorschriften in de ontheffing en zodra een definitieve planning van de werkzaamheden beschikbaar is.

7.2 Permanente maatregelen

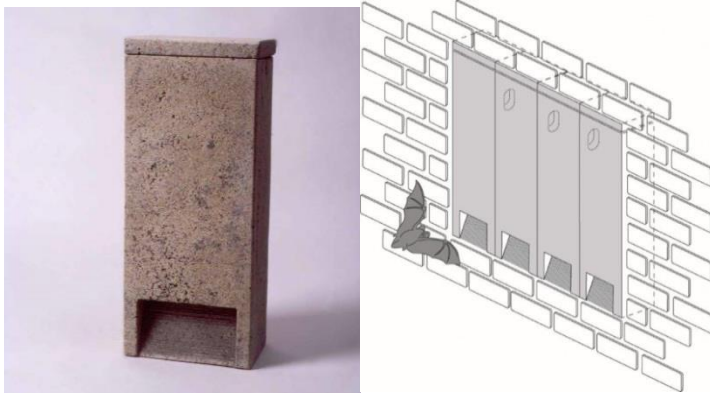
Momenteel is nog niet duidelijk wat het ontwerp is van de nieuwbouw die terugkomt voor de te slopen woningen. De opgehangen huismuskasten zijn geschikt als permanente maatregel, omdat deze gemaakt zijn van duurzaam houtbeton en ook blijven hangen.

7.2.1 Vereisten voor de nieuwbouw

Het ontwerp van de nieuwbouw is nog niet duidelijk, maar we gaan uit van de volgende maatregelen:

- Vogelvides voor huismus aan straatzijde van de woonblokken over hele lengte (Figuur 11);
- Beukenhagen van 80 cm hoog aan de straatzijde van de woningen;
- 12 inbouwstenen (Figuur 9) voor gewone dwergvleermuizen;
- 1 kraamverblijf voor vleermuizen;
- 10 inbouwstenen voor gierzwaluwen.

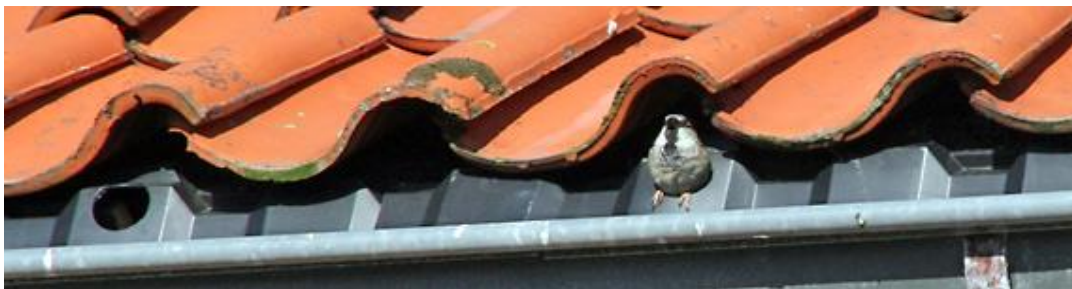
Het inbouwen van gierzwaluwstenen geeft een duidelijke ecologische plus, omdat deze soort in de ruime omgeving nestplekken heeft, en binnen het plangebied nog niet nestelde. Dankzij het inbouwen van neststenen komt nestgelegenheid voor de soort binnen het plangebied (Figuur 10). Deze maatregelen kunnen worden gezien als ecologische plus. Voor huismussen worden aan de straatzijde van de woonblokken over de gehele lengte vogelvides geplaatst. In de huidige situatie broeden de mussen alleen aan de straatzijde van de woningen.

Figuur 9 Vleermuiskoker IFR en 2FR Schwegler. Deze stenen kunnen gekoppeld worden waardoor een kraamverblijf ontstaat. Verkrijgbaar via www.waveka.nl

Figuur 10 Inbouwsteen onzichtbaar (IB GZ 04) en zichtbaar (IB GZ 03) (www.vivarapro.nl).

Figuur 11 Vogelvide (bron: Vogelbescherming.nl).

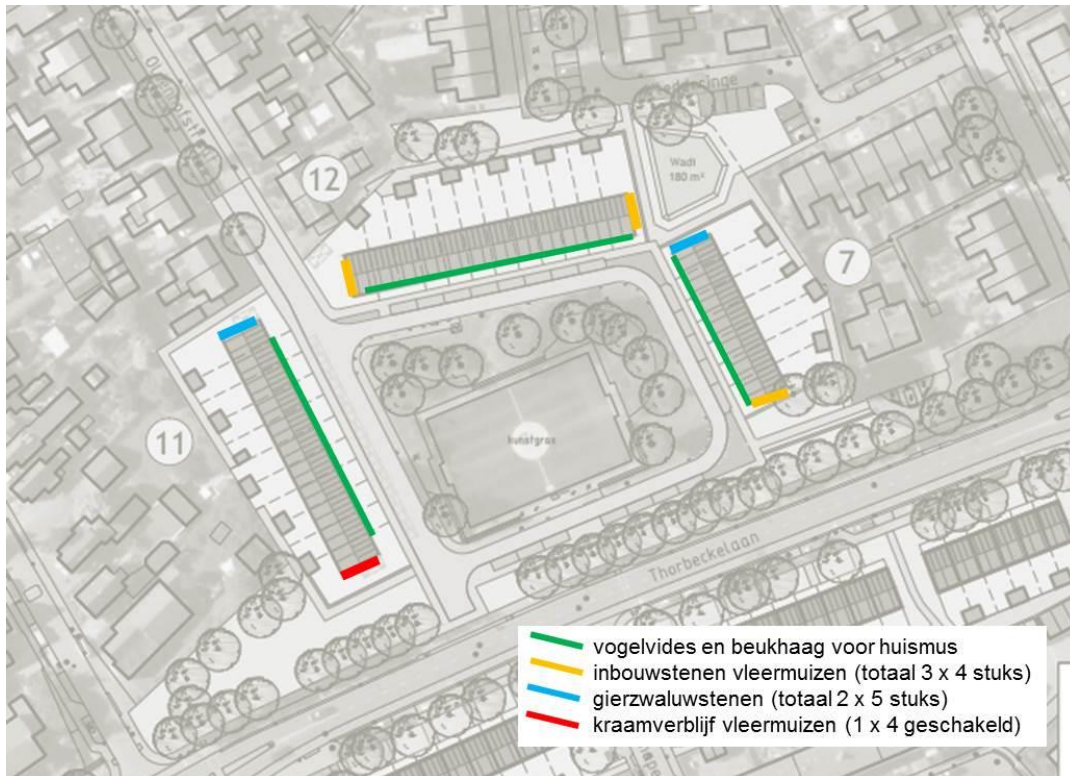

7.2.2 Overzicht permanente maatregelen

Tabel 12 geeft een samenvatting van de permanente maatregelen die worden getroffen in het plangebied, om verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen te compenseren en de ecologische plus voor gewone dwergvleermuis en de gierzwaluw en huismus te realiseren.

Tabel 12 Overzicht permanente maatregelen

Soort	Voorziening	Aantal	Ecologische plus
Gewone dwergvleermuis	Inbouwsteen	Totaal 12 stuks: 4x oostzijde, 4x westzijde, 4 zuidzijde	4 inbouwstenen
Gewone dwergvleermuis	Kraamkast	1 (4 gekoppelde inbouwstenen) zuid	1 kraamverblijf
Gierzwaluw	Inbouwsteen	2 x 5 stuks (noord)	10 inbouwstenen
Huismus	Vogelvides	Straatzijde over gehele lengte	Veel meer nestplekken dan minimaal vereist aantal van 52
	Nestkasten	64 in omgeving plangebied	
	Hagen	Over de gehele lengte aan de voorzijde van de woningen beukenhagen van 80 cm hoog	

Figuur 12 Permanente voorzieningen in de nieuwbouw voor huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen.

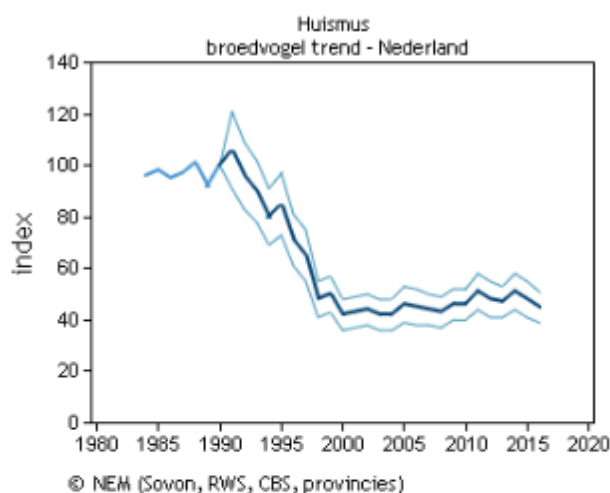
8 | Staat van instandhouding

8.1 Huismus

Landelijke staat van instandhouding

De landelijke staat van instandhouding van de huismus is beoordeeld als matig ongunstig op de aspecten populatie en verspreiding. Het leefgebied en het toekomstperspectief voor deze soort is wel als gunstig beoordeeld (<https://www.sovon.nl/nl/soort/15910>, geraadpleegd augustus 2018). De laatste tien jaren vertoont de populatie een significante toename van <5% per jaar (<https://www.sovon.nl/nl/soort/15910>, geraadpleegd augustus 2018). De populatie van de soort klimt dus langzaam uit een dal en het toekomstperspectief is gunstig.

Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw tot 2000 is de huismussenstand meer dan gehalveerd. Daarna schommelt de stand wel maar blijft min of meer stabiel. Waarschijnlijk is de afname al eerder begonnen dan in de jaren '80 van de vorige eeuw. De theorieën over de achteruitgang vanaf de jaren 80 of eerder zijn verschillend. Er is minder voedsel doordat er een afname is van kruidenrijke overhoekjes, paarden uit het straatbeeld zijn verdwenen (paardenvijgen), er is een sterke toename van de verharding in tuinen, er is sprake van een grote afname van insecten door gewasbeschermingsmiddelen e.d. Daarnaast is er gedurende vele jaren minder nestgelegenheid in nieuwbouw aangeboden mede dankzij het Bouwbesluit van 2003 (welke overigens in 2010 ten gunste van o.a. de huismus is aangepast).

Nederland Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Broedvogels (BMP). Weergegeven is de jaarlijkse index van de broedpopulatie t.o.v. 1990 en de standaardfout. [Project informatie](#)

1990-2016: significante afname van <5% per jaar (-)
laatste 10 jaren: significante toename van <5% per jaar (+)

Figuur 13 De trend van de huismus als broedvogel in Nederland (Bron: www.SOVON.nl)

Lokale staat van instandhouding

Aan de Thorbeckelaan 16 t/m 102 zijn 26 paartjes van de huismus aanwezig. Dit aantal is voldoende voor een duurzame populatie die zichzelf in stand kan houden (Bij12, 2017; Vogelbescherming, 2008). De wijk heeft veel groen in de vorm van heggen, struiken en bomen en daarmee voldoende schuil- en rustplaatsen. De Oldenhof ten noorden van het plangebied, is ook geschikt voor huismussen. Hier zijn tijdens een omgevingscheck ook huismussen waargenomen.

De lokale staat van instandhouding wordt op basis van de voorkomende aantallen in de wijk als gunstig beoordeeld.

Gevolgen van het plan

Door de sloop en renovatie gaan de 26 bestaande nestplekken voor huismussen verloren. Er zijn tijdig alternatieven geplaatst in het plangebied en directe omgeving in de vorm van huismuskasten. Tijdens de sloop worden de woningen tijdig ongeschikt gemaakt zodat er geen broedende vogels worden verstoord of in gebruik zijnde nesten en eieren worden vernield.

In de nieuwbouw worden over de gehele lengte aan de straatzijde vogelvides ingebouwd. Hierdoor ontstaat een veelvoud aan nestplekken voor de huismus. Daarnaast worden gierzwaluwstenen ingebouwd, die ook gebruikt kunnen worden door de huismus. Bij de nieuwbouw worden heggen aangeplant in de vorm van 80 cm hoge beukhagen, waardoor er ook schuilplaatsen worden geboden.

Dankzij bovenstaande maatregelen is verzekerd dat de gunstige staat van instandhouding van de huismus niet in het geding is.

8.2 Gewone dwergvleermuis

Landelijke staat van instandhouding

De gewone dwergvleermuis is het de meest algemene vleermuis soort in Nederland met een ruime verspreiding over het gehele land. De aantallen worden geschat op 300.000 tot 600.000 dieren. (<http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/gewone-dwergvleermuis-pipistrellus-pipistrellus>, geraadpleegd augustus 2018). De landelijke staat van instandhouding is dan ook goed.

Lokale staat van instandhouding

Er zijn tijdens het onderzoek twee zomerverblijven van een enkele gewone dwergvleermuis vastgesteld. Hiermee zijn relatief weinig verblijfplaatsen in de wijk aanwezig. In de directe omgeving van het plangebied zijn een aantal verblijfplaatsen aangetroffen, namelijk:

- Oldenhofstraat 14: paar- en mogelijk winterverblijf gewone dwergvleermuis
- Thorbeckelaan 14: paarverblijf gewone dwergvleermuis
- Oldenhofstraat 4-6: zomerverblijf gewone dwergvleermuis
- Vleddering 15: zomerverblijf gewone dwergvleermuis

Daarnaast zijn in flats aan de Thorbeckelaan 99-234 drie paarverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het plangebied. Twee van deze verblijven fungeren ook als winterverblijfplaats voor één of enkele dieren. Daarnaast zijn bij de flats vier zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (Buro Bakker, 2018).

Er is een netwerk van verblijfplaatsen aanwezig. Veel woningen in de directe omgeving zijn geschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen, bijvoorbeeld de woningen aan de Venestraat, Vleddering, Rhebruggen, Molenstraat en de Oldenhofstraat. En bij andere onderzoeken aan de Thorbeckelaan en de Oude Molenbuurt zijn ook verblijfplaatsen aangetroffen. Ook zijn winterverblijfplaatsen bij de Rondeel bekend in Assen (eigen waarneming Buro Bakker). Daarnaast bieden de tuinen, bomenrijen een parken en plantsoenen veel foerageermogelijkheden en vliegroutes. De staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuizen in Assen is gunstig.

Gevolgen van het plan

Door de sloop gaan twee zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis verloren. Doordat er tijdig voldoende kasten in de omgeving zijn opgehangen, is verzekerd dat er gedurende de sloop voldoende alternatieven zijn voor de vleermuizen. Er wordt buiten de kwetsbare periodes gewerkt. In de nieuwbouw worden bovendien extra kasten ingebouwd die niet alleen als zomerverblijf, maar ook als kraam- en paarverblijf kunnen dienen. Hierdoor neemt het aantal potentiële verblijfplaatsen toe en kan de gewone dwergvleermuis het hele jaar door in de nieuwbouw verblijven. Dit is een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie en daarmee draagt het plan bij aan duurzame instandhouding van de gewone dwergvleermuis in Assen.

9 | Alternatieven

9.1 Nul-alternatief

Het nul-alternatief is het niet uitvoeren van de sloop. Dit is geen realistisch alternatief. De woningen zijn slecht geïsoleerd en in slechte bouwkundige staat. De indeling voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd. Het is economisch en niet haalbaar om deze woningen te laten voldoen aan de eisen van nu. Zonder maatregelen dreigt verpaupering en leegstand, wat uiteindelijk een duurzame instandhouding van de verblijfplaatsen niet ten goede komt.

9.2 Alternatieve oplossingen

Er zijn geen geschikte alternatieve oplossingen waarbij de verblijfplaatsen behouden blijven. De sloop van de woning is nodig om de energieprestaties van woningen te verbeteren. Isolatie van de woningen is niet rendabel omdat de woningen ook niet meer voldoen aan de eisen van deze tijd. Dit betekent dat sloop en nieuwbouw de enige optie is. De verblijfplaatsen kunnen dus niet behouden blijven.

9.3 Alternatieve locaties

Het plan is locatie gebonden. Alternatieve locaties zijn niet beschikbaar.

9.4 Alternatieve uitvoering van plan

De werkzaamheden worden zodanig uitgevoerd dat maximaal wordt rekening gehouden met de beschermde soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. De sloop wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare periode van gewone dwergvleermuis en huismus. Dus op het moment van sloop zijn geen vleermuizen of huismussen in de woningen aanwezig. Er zijn tijdig voldoende alternatieven geboden en er worden voldoende permanente alternatieven gerealiseerd. Hierdoor wordt voor drie soorten een 'ecologische plus' gerealiseerd. Doordat al maximaal rekening wordt gehouden met de gewone dwergvleermuis en huismus zijn er geen alternatieve, gunstigere uitvoeringen van het plan denkbaar.

10 | Wettelijke belangen

10.1 Wettelijk belang

In Tabel 13 is aangegeven op basis van welke wettelijke belang(en) van de Vogelrichtlijn een ontheffing wordt aangevraagd voor huismus.

Vogelrichtlijn (3.1 Wnb)	Huisumus
X	De volksgezondheid of de openbare veiligheid.
	De veiligheid van het luchtverkeer.
X	Ter bescherming van flora of fauna.
	Voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt.
	Om het vangen, het onder zich hebben, of elke andere wijze van verstandig gebruik, van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Tabel 13 Wettelijk belang Vogelrichtlijn op basis waarvan de ontheffing wordt aangevraagd voor huismus (aangegeven met X)

De ontheffing voor de gewone dwergvleermuis wordt aangevraagd op basis van de volgende belangen:

Habitatrichtlijn (3.5 Wnb)	Gewone dwergvleermuis
X	Volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
X	Ter bescherming van wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
	Onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van soorten of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten.
	Om het vangen, plukken of het onder zich hebben van bepaalde dieren of planten in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Tabel 14 Wettelijke belangen Habitatrichtlijn op basis waarvan de ontheffing voor de gewone dwergvleermuis wordt aangevraagd (aangegeven met X)

10.2 Onderbouwing wettelijk belang Volksgezondheid

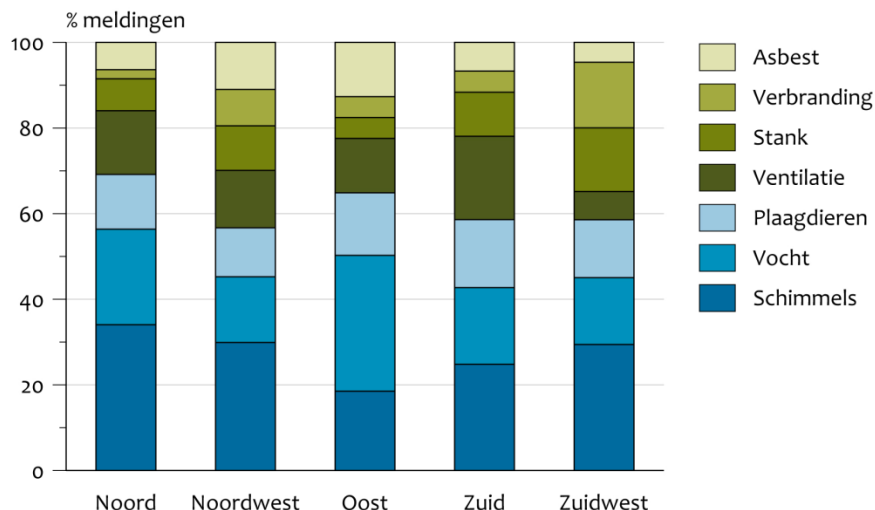
De te slopen woningen zijn meer dan 40 jaar oud en toe aan vervanging. In te slopen woningen is sprake van vochtproblemen door de slechte staat van onderhoud.

Vochtige woningen zijn niet comfortabel en kunnen leiden tot gezondheidsklachten, of bestaande gezondheidsklachten verergeren¹; ²:

- Mensen die in een vochtig of schimmelig huis wonen hebben vaker luchtwegklachten dan mensen die in een droog huis wonen. Wonen in een vochtig huis kan leiden tot het ontstaan van astma of verergering daarvan.
- In vochtige huizen komen meer schimmels en/of huisstofmijten voor. Schimmels en huisstofmijten kunnen allergieën veroorzaken.
- Een vochtige, schimmelige woning kan muffe geur veroorzaken en zo geurhinder veroorzaken.

In het noorden van Nederland worden vocht en schimmel het vaakst aangegeven als oorzaak van gezondheidsklachten door het binnenmilieu.

Belangrijkste oorzaken van gezondheidsklachten binnenmilieu per regio, 2010

Figuur 14 Overzicht belangrijkste oorzaken van gezondheidsklachten binnenmilieu per regio, 2010. RIVM, 2010

In diverse onderzoeken is een relatie aangetoond tussen het wonen in een vochtig huis en het risico op astma of allergie. Het is nog onvoldoende duidelijk of vocht vooral een indirecte maat is voor blootstelling aan mijt- of schimmelproducten of dat er ook andere factoren in de binnenlucht verantwoordelijk zijn (Gezondheidsraad, 2007).

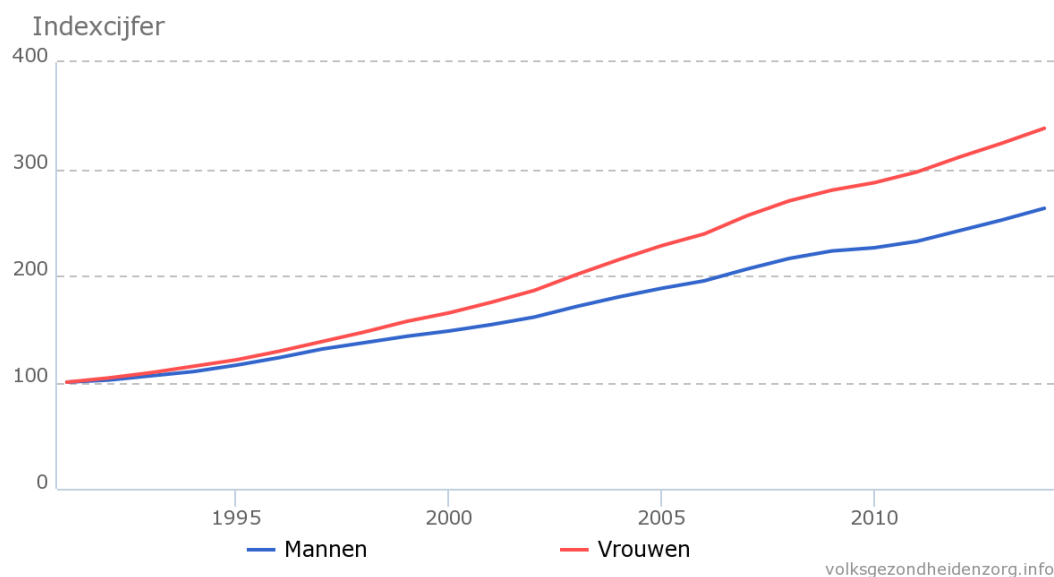
¹ www.ggd.amsterdam.nl/gezond-wonen/milieu-huis/vocht-schimmels/, geraadpleegd augustus 2018

² www.rivm.nl/Onderwerpen/B/Binnenmilieu/Vocht_schimmels_en_allergenen/Vocht_in_de_woning, 30-7-2012, geraadpleegd augustus 2018

Astma komt voor bij 7-10% van de kinderen. In de leeftijd van 6 jaar tot de leeftijd van 14 jaar rapporteert circa 7% van de kinderen astma; bij jongere kinderen is de prevalentie hoger. Bij volwassenen ligt het percentage van mensen met astmatische klachten op 11%³.

Het aantal mensen met astmaklachten neemt toe (zie Figuur 15). Een deel van de stijging is mogelijk te verklaren door veranderingen in het bewustzijn, de herkenning en de diagnostiek van astma. Daarnaast is een deel van de stijging waarschijnlijk te verklaren door epidemiologische ontwikkelingen, zoals verandering in leefstijl en leefomgeving en de manier van registreren³.

Jaarprevalentie van astma, 1990-2015

Figuur 15 Trends in aantal mensen met astma naar geslacht tussen 1991 en 2015

Deze gegevens tonen aan dat een groeiend aantal mensen last heeft van astmatische klachten. Het is een serieus probleem. Dat maakt ook de noodzaak om een slecht binnenmilieu in huizen aan te pakken, groter.

10.3 Onderbouwing wettelijk belang Voor het milieu wezenlijk gunstige effecten

Alle woningcorporaties dienen in 2020 hun woningen gemiddeld in label B te hebben. De sloop en nieuwbouw zullen hun bijdrage leveren aan deze doelstelling. Het energielabel van de huidige flats is energielabel D t/m G. De toekomstige woningen worden BENG (= Bijna Energie Neutraal Gebouw). Dit betekent in de nieuwe situatie een maximale energetische verbetering ten opzichte van de oude situatie.

De afspraken voor het verbeteren van de energieprestatie van woningen zijn op landelijk niveau vastgesteld in het Energieconvenant dat in 2012 is gepresenteerd door de Minister van Binnenlandse Zaken. Hierin is vastgelegd dat de woningbouwsector aanzienlijk moet bezuinigen op het gebouwgebonden energieverbruik. Het uitgangspunt van het Energieconvenant is dat in 2020 alle

³ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/astma/cijfers-context/huidige-situatie#node-prevalentie-en-incidentie-astma-epidemiologisch-onderzoek-kinderen>, geraadpleegd augustus 2018

woningen een gemiddelde Energie Index van 1.25 hebben (gemiddeld energielabel B) (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2012).

Punt 6 van het Energieconvenant geeft aan dat “alle partijen het belang van energiebesparing zien, vanwege het klimaat, de eindigheid van fossiele brandstoffen en de stijging van de energieprijzen in relatie tot de woonlastenontwikkeling” (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2012). Daarmee is het thema milieu een belangrijk onderdeel van het Energieconvenant. Bij het opwekken van energie wordt veel gebruik gemaakt van fossiele brandstoffen. Bij het verbranden van deze fossiele brandstoffen komt veel CO₂ vrij. Dit heeft negatieve gevolgen voor het klimaat, het milieu en flora en fauna. Door de isolerende maatregelen kan zuiniger worden gestookt, wat leidt tot minder verbruik van fossiele brandstoffen, waardoor de uitstoot van CO₂ wordt gereduceerd. Actium draagt daarom met dit project direct bij aan bescherming van het milieu en flora en fauna.

Nederland heeft zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord van Parijs. Het Parijs-akkoord betekent voor Nederland een beperking van de uitstoot van broeikasgassen met 80% of meer in 2050. Uitvoering daarvan vraagt om zodanig ingrijpende veranderingen, dat de voorbereiding en invoering daarvan zo snel mogelijk moeten worden opgepakt wil dit doel nog haalbaar zijn (<http://www.pbl.nl/nieuws/nieuwsberichten/2016/klimaatakkoord-parijs-vergt-ingrijpend-beleid-in-nederland>, geraadpleegd oktober 2017).

Het behalen van deze doelstelling vergt een grote inzet van overheid, private partijen en burgers. Er zijn ingrijpende maatregelen nodig. De nieuwbouw van de energiezuinige woningen in Assen is hier uiteraard slechts een heel klein onderdeel van. Maar dit is op zijn beurt weer onderdeel van het verbeteren van de energieprestaties van alle sociale huurwoningen in heel Drenthe, en ook in de rest van Nederland op basis van het Energieconvenant.

10.4 Onderbouwing wettelijk belang Bescherming van wilde flora en fauna

Voor de gewone dwergvleermuis worden 12 inbouwstenen ingebouwd, die als klein zomer- en paarverblijf kunnen dienen. Daarnaast wordt 1 kraamkast in de vorm van 4 geschakelde inbouwstenen gerealiseerd. Hiermee wordt de gewone dwergvleermuis de mogelijkheid geboden om jaarrond in de wijk te verblijven en zich hier voort te planten. De maatregelen dragen bij aan duurzaam behoud van de populatie in Assen. Dankzij de maatregelen kan de populatie mogelijk toenemen.

Voor huismus worden in de nieuwbouw over de gehele lengte aan de straatzijde vogelvides gerealiseerd die als nestplaats kunnen dienen voor de soort. Ook blijft het openbare groen in de vorm van hagen en struiken rondom het voetbalveld behouden. En worden in de nieuwe situatie beukenhagen aan de voorzijde van de woningen aangeplant.

Daarnaast worden voor gierzwaluwen nestgelegenheden gerealiseerd. Deze soort had in de huidige situatie geen nestplekken in de woningen. Maar in de nieuwe situatie worden nestplekken gerealiseerd in de vorm van 10 inbouwstenen voor gierzwaluwen. Het broedsucces van de gierzwaluw is hoger in kunstmatige nesten dan op natuurlijke nestplaatsen (Wortelboer, 2015). Hierdoor krijgt de populatie van deze soort een mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen in Assen.

In de nieuwe situatie worden meer potentiële verblijfplaatsen en nesten geboden dan er met de sloop verloren gaan. Er wordt een duidelijke ecologische plus gerealiseerd. Dankzij deze maatregelen draagt dit project bij aan behoud en herstel van de populaties van beschermde vogels en vleermuizen in Assen.

11 | Literatuur en bronnen

- Buro Bakker (2017); Quickscan soorten Wet natuurbescherming Thorbeckelaan 16- 102, Assen. Notitie P17194, 11 september 2017, Assen.
- Buro Bakker (2016); Quickscan complex 1023, 1033 en de gymzaal in de Lariks. Rapport P16147, Assen.
- Buro Bakker (2018); Nader onderzoek vleermuizen, huismus en gierzwaluw complex 1033 te Assen. Rapport P17193, Assen.
- Buro Bakker (2015a); Ecologisch onderzoek slooplocaties Oude Molenbuurt Assen. Rapport P15095, Assen.
- Buro Bakker (2015b); Ecologisch onderzoek groot onderhoud Molenbuurt Assen. Rapport P15096, Assen.
- Buro Bakker (2018); Nader onderzoek vleermuizen complex 1023 Assen.
- Buro Bakker (2018); Nader onderzoek vleermuizen flatgebouwen Nansenstraat en Troelstralaan Assen.
- Buro Bakker (2018); Nader onderzoek Thorbeckelaan 99-234 Assen.
- BIJ12 (2017); Kennisdocument gewone dwergvleermuis.
- BIJ12 (2017); Kennisdocument huismus.
- Gezondheidsraad (2007); Astma, allergie en omgevingsfactoren. Den Haag.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2012); Energieconvenant.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Ministerie van Economische Zaken (2014); Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (versie 2.0 december 2014).
- Wortelboer, R. (2015); Gierzwaluwen nader bekeken: tien jaar waarnemingen met camera's bij nesten. *Limosa* 88 (2015):57-73

Websites

- www.ggd.amsterdam.nl/gezond-wonen/milieu-huis/vocht-schimmels
- www.rivm.nl/Onderwerpen/B/Binnenmilieu/Vocht_schimmels_en_allergenen/Vocht_in_de_woning,30-7-2012
- <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/astma/cijfers-context/huidige-situatie#node-prevalentie-en-incidentie-astma-epidemiologisch-onderzoek-kinderen>
- <http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/gewone-dwergvleermuis-pipistrellus-pipistrellus>
- www.waveka.nl en www.vivarapro.nl

B 1 | Bijlage: Quicksan

Quickscan soorten Wet natuurbescherming Thorbeckelaan 16-102, Assen

Datum	11 september 2017
Auteur	K. Breed
In opdracht van	Actium, Dhr M. Roosendaal
Projectnummer	P17194

1 | Aanleiding en vraagstelling

Aan de Thorbeckelaan 16-102 in Assen worden de woningen van Actium gerenoveerd of gesloopt. Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Een toetsing aan het onderdeel soortenbescherming van de Wet natuurbescherming is dan ook noodzakelijk. Deze quickscan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welke beschermde flora en fauna zijn aanwezig of kunnen in het plangebied en omgeving voorkomen?
- Kunnen de geplande werkzaamheden negatieve effecten hebben op beschermde flora en fauna?
- Zo ja, welke effecten kunnen optreden en welke maatregelen zijn dan nodig om deze negatieve effecten te voorkomen?
- Indien schade niet volledig is te vermijden, welke vervolgstappen zijn dan aan de orde?

Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quickscan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

2 | Methode

Voor het bepalen van de mogelijke effecten van de geplande werkzaamheden is het noodzakelijk te weten welke beschermde soorten aanwezig zijn en kunnen zijn, in en in de omgeving van het plangebied. Hiervoor is bronnenonderzoek en een veldbezoek uitgevoerd.

Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek bestaat uit het raadplegen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en vrij beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten flora en fauna. Hiervoor zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie ook hoofdstuk 4).

Veldonderzoek

Op 6 september 2017 is een veldbezoek door een ecooloog van Buro Bakker gebracht waarbij (potenties voor) beschermde flora en fauna in beeld zijn gebracht tevens zijn de waargenomen beschermde soorten genoteerd.

Afbakening van soorten

Beschermde soorten die negatieve effecten kunnen ondervinden van de isolatie- of sloopwerkzaamheden, zijn soorten die in gebouwen verblijven namelijk gebouwbewonende vleermuizen en vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen (huismus, gierzwaluw). Daarnaast kunnen tijdens het broedseizoen ook andere broedvogels zoals spreeuw worden verstoord. Ook verblijfplaatsen van de steenmarter kunnen in woningen voorkomen.

Omdat het isolatie of sloop van woningen betreft kan de aanwezigheid van beschermde flora en een aantal andere soortgroepen, namelijk amfibieën, reptielen en vissen, op voorhand worden uitgesloten. Deze soortgroepen maken geen gebruik van woningen.

3 | Resultaten

3.1 Broedvogels

Jaarrond beschermende soorten

Jaarrond beschermde nesten van huismussen kunnen in de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 aanwezig zijn. Huismussen kunnen via de gevelpannen aan de kopse kanten en via de dakgoot onder het dak komen om daar te nestelen (foto 1). Ook de omgeving is geschikt als leefgebied voor de huismussen.

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van gierzwaluwen zijn in de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 niet uit te sluiten omdat er diverse ruimtes tussen de dakpannen zijn waargenomen.

Dit betekent dat de woningen binnen het plangebied geschikt zijn als nestplaats voor de jaarrond beschermde huismus en gierzwaluw.

Algemene broedvogels

In de woningen aan de Thorbeckelaan kunnen algemene broedvogels tot broeden komen, namelijk in gaten en nissen in de gevels. Het gaat om de soorten als spreeuw, koolmees.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermende soorten

Vanwege de geschiktheid van de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 voor jaarrond beschermde nesten van huismussen en gierzwaluwen is een nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk.

Om te bepalen waar en hoeveel huismussennesten in het plangebied aanwezig zijn moeten minimaal twee onderzoek rondes worden uitgevoerd tussen 1 april en 15 mei, met een tussen tijd van 10 dagen. Voor de gierzwaluw moeten drie bezoeken worden uitgevoerd in de periode van 15 mei tot 15 juli met een tussen tijd van minimaal 10 dagen.

Foto 1 Voorbeeld van ruimtes die gebruikt kunnen worden door huismussen

Algemene broedvogels

Vanwege de waarschijnlijke aanwezigheid van een aantal algemene broedvogels moeten de woningen in ieder geval buiten het broedseizoen gerenoveerd of gesloopt worden. Het broedseizoen valt over het algemeen in de periode maart t/m juli, maar kunnen als gevolg van klimatologische omstandigheden eerder starten of langer doorlopen. Alle in gebruik zijnde nesten zijn beschermd ook buiten deze periode.

3.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van de beschermde vleermuizen kunnen op voorhand niet worden uitgesloten in alle woningen aan de Thorbeckelaan 16-102. De spouwmuren en ruimtes onder het dak zijn vrij toegankelijk via de gevelpannen op de zijgevels en via kieren onder de dakgoten aan de voor- en achtergevels. De potentie wordt nog versterkt door scheuren, kieren en scheefliggende dakpannen (foto 2)

Foto 2 Scheefliggende gevelpan die gebruikt kunnen worden vleermuis verblijfplaats

Belangrijke vliegroutes

Er zijn binnen het plangebied- geen lijnvormige elementen aanwezig die kunnen dienen als belangrijke vliegroute. De aanwezigheid van essentiële vliegroutes kan daarom worden uitgesloten.

Belangrijk foerageergebied

Het park voor en de tuinen rond de woningen zijn geschikt als marginaal foerageergebied. Essentieel foerageergebied is niet aanwezig, omdat in de omgeving voldoende vergelijkbaar foerageergebied aanwezig is.

Effecten en vervolg

Alle woningen in de Thorbeckelaan 16-102 bieden mogelijkheden voor vleermuisverblijfplaatsen. Om uitsluitel te krijgen over de aanwezigheid van verblijfplaatsen, de aantallen, types en locaties, is een nader onderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017. Het protocol schrijft voor dat er minimaal vier rondes moeten worden uitgevoerd verspreid over de periode van mei tot en met september.

3.3 Steenmarter

Tijdens de inspectie van de woningen is er ook gelet op de aanwezigheid van de steenmarter. Sporen van verblijfplaatsen die daar op wijzen (geschikte openingen en ruimtes) werden aan de voor en zijkanten van de woningen niet aangetroffen. De achterkant van de woningen konden niet geïnspecteerd worden in verband met privacy. Ook uit bronnenonderzoek (NDFF) is gebleken dat er de afgelopen drie jaar geen waarnemingen van steenmarter bekend zijn binnen het plangebied.

3.4 Overige soorten

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten in het plangebied. Er ontbreekt geschikt leefgebied of de soorten komen niet voor in de buurt van Assen.

4 | Conclusie en vervolg

Vogels met jaarrond beschermde nesten

- Vanwege de waarschijnlijke aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van huismussen en gierzwaluwen in de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 is een nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk.
- Om te bepalen waar en hoeveel huismusnesten in de Thorbeckelaan 16-102 aanwezig zijn, moeten er twee onderzoeksrondes worden uitgevoerd tussen 1 april en 15 mei, met een tussen tijd van tenminste 10 dagen.
- Voor de gierzwaluw moeten drie bezoeken worden uitgevoerd in de periode van 15 mei tot 15 juli, met een tussentijd van minimaal 10 dagen.

Algemene broedvogels

- Vanwege de waarschijnlijke aanwezigheid van een aantal algemene broedvogels moeten de woningen buiten het broedseizoen (maart t/m juli) gerenoveerd of gesloopt worden.
- Alle in gebruik zijnde nesten zijn beschermd ook buiten deze periode.

Vleermuizen

- Vanwege de vele potenties voor vleermuisverblijfplaatsen in de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 is een nader onderzoek noodzakelijk.
- Dit onderzoek wordt uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017
- Het protocol schrijft voor dat er minimaal 4 rondes moeten worden uitgevoerd verspreid over de periode van mei tot en met september.

Steenmarter

- Een nadere inspectie van de (achterkant van de) woningen, eventueel in combinatie met meldingen die bekend zijn bij Actium dient uitsluitel te geven over het al dan niet geschikt zijn van de woningen voor de steenmarter. Op basis van deze inspectie kan uitsluitel worden gegeven over het al dan niet noodzakelijk zijn van een nader onderzoek naar steenmarter.

Licht beschermde soorten

- Voor de licht beschermde soorten geldt alleen de zorgplicht.
- De zorgplicht houdt in dat schade aan wilde planten en dieren zoveel, als redelijkerwijs mogelijk is, wordt voorkomen.

Uit het nader onderzoek zal blijken of een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig is en of er maatregelen getroffen moeten worden. De behandeltermijn van een ontheffing bij de provincie Drenthe duurt minimaal 13 weken, ook zijn er kosten aan de ontheffingsaanvraag verbonden.

5 | Bronnen en Literatuur

- Nationale Databank Flora en Fauna. Geraadpleegd op 7 september 2017.
- Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- BIJ12. (2017). Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus* (Versie 1.0). Geraadpleegd van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-006-Kennisdocument-Gierzwaluw-1.0.pdf>

B 2 | Bijlage: Nader onderzoek

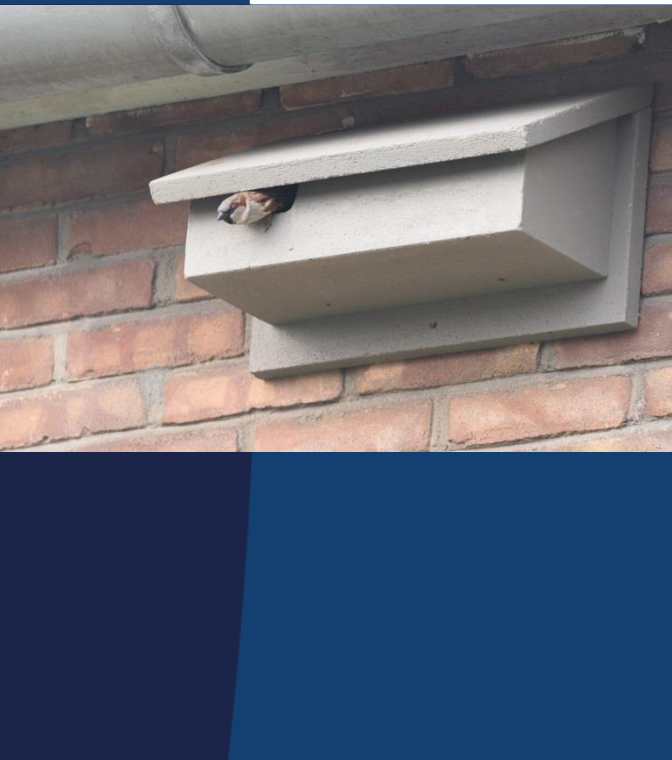

Nader onderzoek Thorbeckelaan 16-102 te Assen

*b*uro *b*akker adviesburo voor ecologie

Nader onderzoek Thorbeckelaan 16-102 te Assen

Opdrachtgever

Actium

Contactpersoon

[REDACTED]

Status

concept

Datum

26 juli 2018

Vrijgave

[REDACTED]

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Wettelijk kader	5
1.2 Leeswijzer	5
2 Beschrijving project	7
2.1 Ligging van het plangebied	7
2.2 Kenmerken van het plangebied	8
2.3 Beschrijving van het voornemen	10
3 Methode	11
3.1 Bronnenonderzoek	11
3.2 Veldonderzoek	11
4 Resultaten	15
4.1 Vogelrichtlijnsoorten	15
4.2 Habitatrichtlijnsoorten	18
4.3 Samenvatting aangetroffen voortplantings- en rustplaatsen	22
5 Effecten en vervolg	23
5.1 Effecten	23
5.2 Vervolgstappen	23
6 Literatuur en bronnen	25

1 | Inleiding

Actium is van plan om de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 te slopen. De sloop vindt plaats vanaf 31 januari 2019.

Voor de ontwikkeling is een quickscan uitgevoerd om de aanwezigheid van beschermde soorten in beeld te brengen (Notitie Quickscan soorten Wet natuurbescherming Thorbeckelaan 16-102, Assen, Buro Bakker, 2017). Hieruit is naar voren gekomen dat de woningen toegankelijk zijn voor vleermuizen en daarmee potentieel geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Daarnaast zijn de woningen geschikt als nestplaats voor gierzwaluwen en huismussen.

Deze door de Wet natuurbescherming (Wnb) beschermde nesten en verblijfplaatsen worden mogelijk aangetast door de geplande werkzaamheden. Daarom is een ecologisch onderzoek naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen uitgevoerd.

Dit rapport doet verslag van het nader onderzoek naar nestplaatsen van huismussen en gierzwaluwen en verblijfplaatsen van vleermuizen. Het rapport geeft antwoord op de volgende vragen;

- Zijn er nestplaatsen van huismus en gierzwaluw en verblijfplaatsen van vleermuizen in de woningen aanwezig?
- Is het nodig om voor de uitvoering van de werkzaamheden mitigerende maatregelen te treffen en/of is een ontheffing nodig?

1.1 Wettelijk kader

Per 1 januari 2017 zijn de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet opgegaan in één nieuwe wet: de Wet natuurbescherming (Wnb). Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming betreft het onderdeel soorten, voorheen de Flora- en faunawet.

In de Wet natuurbescherming worden drie beschermingsregimes onderscheiden:

1. Vogelrichtlijnsoorten (artikel 3.1 - 3.4)
2. Habitatrichtlijnsoorten en soorten genoemd in de Verdragen van Bern en Bonn (artikel 3.5 - 3.9)
3. Andere soorten (artikel 3.10 - 3.11; bijlage onderdeel A en B)

Onder de Flora- en faunawet is een lijst met 'jaarrond beschermde nesten' opgesteld, die ook onder de Wnb geldig is. Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, de zorgplicht (artikel 1.11) voor alle in het wild levende dieren.

Voor dit project is de provincie Drenthe het bevoegd gezag voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en voor het verlenen van een eventuele ontheffing. De provincie Drenthe heeft voor de implementatie van de Wet natuurbescherming een verordening vastgesteld. Hierin is onder meer de lijst met vrijgestelde soorten te vinden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat een beschrijving van het voornemen en het plangebied. In hoofdstuk 3 wordt de methode van het onderzoek toegelicht. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 5 worden de effecten van het voornemen beoordeeld en wordt geadviseerd

over de benodigde vervolgstappen. In hoofdstuk 6 staat een overzicht van de gebruikte en relevante literatuur.

2 | Beschrijving project

2.1 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in de Oude Molenbuurt in Assen. In deze buurt heeft Actium veel woningen in bezit. De afgelopen jaren, alsmede de komende jaren, vindt op grote schaal renovatie en sloop/nieuwbouw van huurwoningen in deze wijk plaats.

Figuur 1 Ligging plangebied (rode rechthoek) in de Oude Molenbuurt in Assen. Bron: Google earth Pro

Figuur 2 Kaart van het plangebied (rode rechthoek) en omgeving. Bron: openstreetmap.org

2.2 Kenmerken van het plangebied

Het plangebied bestaat uit een I-vormig en een L-vormig woningblok met boven- en benedenwoningen, die gebouwd zijn rond een speelveld. De woningen dateren uit het jaar 19xx.

Het speelveld bestaat uit een sportveld met daaromheen gazon, struikjes en wat hoge bomen. De woningen zelf hebben een kleine voortuin maar een grote achtertuin. In een deel van de voor- en achtertuinen zijn dichte ligusterhagen aanwezig. De ca. 1 m hoge hagen zijn aanwezig in voortuinen van het I-vormige woningblok. Bij het L-vormige woningblok ontbreken deze hagen, maar zijn wel bomen aanwezig die dicht tegen de gevel aan staan.

De daken zijn bedekt met rode pannen. Bij de kopgevels zijn gaten aanwezig en ook liggen sommige dakpannen scheef. Deze ruimtes zijn in potentie geschikt voor vleermuizen en mogelijk ook voor de gierwaluw. Onder de dakpannen is voldoende ruimte aanwezig voor huismussen om onder te kruipen en te broeden. Het aanwezige groen (bomen, struiken, hagen) is prima geschikt als schuil- en rustplaats voor de huismussen. Het gazon en de grasstrookjes die in het plangebied aanwezig zijn kunnen dienen als foerageergebied.

Foto 1 *Impressie van het plangebied. De woningblokken liggen rondom een speelveld. De woningen zelf hebben een kleine voortuin maar een grote achtertuin. In een deel van de voor- en achtertuinen zijn dichte ligusterhagen aanwezig. De daken zijn bedekt met rode pannen. Bij de kopgevels zijn gaten aanwezig en ook liggen sommige dakpannen scheef. Foto's: K. Breed en D. Heidinga*

In het plangebied zijn in 2017 20 gierzwaluwkasten en 20 vleermuiswandschalen geplaatst in het kader van de ontheffing voor de renovatie van de nabijgelegen Schaper- en Lohmanstraat. Daarnaast is een kraamkast voor vleermuizen geplaatst. Tijdens het nader onderzoek is er op gelet of deze voorzieningen ook in gebruik zijn.

2.3 Beschrijving van het voornemen

2.3.1 Doel

Het doel van de werkzaamheden is het slopen van de bestaande woningen in de Thorbeckelaan 16-102 te Assen. De woningen zijn verouderd en voldoen niet meer aan de vereisten van deze tijd. Op deze plek zal nieuwbouw van huurwoningen plaatsvinden.

2.3.2 Werkzaamheden

De woningen worden gesloopt. Voor de sloop zal het groen in de tuinen worden verwijderd en is het mogelijk nodig om asbest te verwijderen.

2.3.3 Planning

De sloop is gepland te starten vanaf 31 januari 2019. Wanneer de nieuwbouw plaatsvindt is nog niet bekend. Er is ook nog geen ontwerp voor de nieuwbouw beschikbaar.

3 | Methode

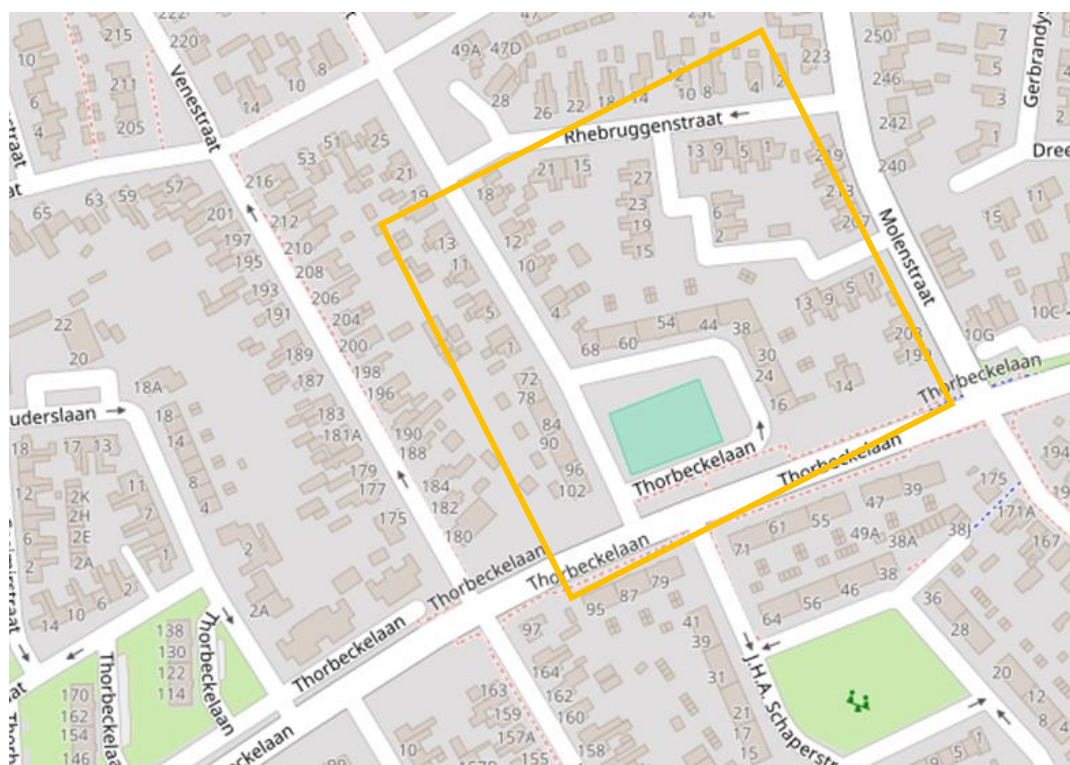
3.1 Bronnenonderzoek

Voor het onderzoek zijn de NDFF (juli 2018) en eerder door Buro Bakker uitgevoerd onderzoek in de Oude Molenbuurt in Assen geraadpleegd, waaronder:

- Buro Bakker (2017); Quickscan soorten Wnb groot onderhoud Ds. Lohmanstraat en Schaperstraat Assen. Rapport P17160, Assen.
- Buro Bakker (2017); Resultaten huismusonderzoek Prins Bernhardstraat Assen
- Buro Bakker (2015a); Ecologisch onderzoek slooplocaties Oude Molenbuurt Assen. Rapport P15095, Assen
- Buro Bakker (2015b); Ecologisch onderzoek groot onderhoud Molenbuurt Assen. Rapport P15096, Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten nader onderzoek complex 1023 Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten nader onderzoek flatgebouwen Nansenstraat en Troelstralaan Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten nader onderzoek Thorbeckelaan 99-234 Assen

3.2 Veldonderzoek

Tijdens het onderzoek is niet alleen gelet op het voorkomen van beschermde soorten in het plangebied, maar ook daarbuiten. Het onderzoeksgebied is in figuur 3 globaal aangegeven.

Figuur 3 Ligging onderzoeksgebied (oranje rechthoek). Bron: openstreetmaps.org

3.2.1 Huismussen

Het onderzoek naar huismussen is uitgevoerd volgens het Kennisdocument Huismus van BIJ12. Binnen het plangebied zijn twee veldbezoeken gebracht, in de periode van 1 april tot en met 15 mei. Daarbij zijn de woningen en de omgeving geobserveerd en is gelet op aanwezigheid van broedende huismussen in en nabij de woningen. De waargenomen zingende mannetjes, de aanwezigheid van paartjes, eventuele aanvoer van nestmateriaal en het brengen van voer naar de jongen zijn daarbij genoteerd. Tabel 1 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Zon op/ zon onder	Starttijd- eindtijd	Temperatuur in °C	Windkracht in Beaufort	Neerslag	Bewolking
1	10 april '18	6:58	8.35-10.35	12-14	2	geen	Bewolkt, later zonnig
2	4 mei '18	6:05	11:41- 13.15	15	1	Geen	Onbewolkt

Tabel 1 Overzicht van het veldonderzoek naar huismussen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

3.2.2 Gierzwaluwen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens het opgestelde Kennisdocument Gierzwaluw van BIJ12. Het onderzoek vond plaats aan het begin van de avond; vlak voor zonsondergang. Dit is de meest geschikte tijd om het invliegen van gierzwaluwen in een opening onder de pannen waar te nemen. Onderzoek naar gierzwaluwen vond plaats in drie ronden gedurende de periode begin juni-half juli. Eén ronde voor gierzwaluwen is gecombineerd uitgevoerd met vleermuisonderzoek. Daarbij is die avond voor zonsondergang gestart met het onderzoek, zodat nog invliegende gierzwaluwen konden worden waargenomen. Tabel 2 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Zon op	Starttijd	Temperatuur in °C	Windkracht in Beaufort	Neerslag	Bewolking	Medewerker
1	7-6	21:56	20:45	24	1	geen	onbewolkt	WH
2	18-6	22:03	20:30	18	2	geen	bewolkt	WH
3	4-7	22:02	21:00	19	2	geen	onbewolkt	WH

Tabel 2 Overzicht van het veldonderzoek naar gierzwaluwen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

3.2.3 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd door middel van een viertal avond- of ochtendbezoeken in het zomerhalfjaar van 201x (mei tot en met september). Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol 2017 met behulp van een Petterson D240X batdetector en digitale opnameapparatuur. Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuizen geschikte weersomstandigheden (zie tabel 3). Dit betekent een temperatuur boven de 10 graden, droog en weinig wind. Tijdens het invallen van de duisternis en in de vroege ochtend is met behulp van de batdetector gepost op verschillende strategische locaties zodat in- en uitvliegende vleermuizen goed konden worden waargenomen. Tabel 3 geeft een overzicht van de dagen waarop de verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd.

Ronde	Datum	Deel	Zon op/ zon onder	Begin	Eind	Temp.	Windkracht (Bft)	Bewolking	Wrn
1	30-mei 18	1 & 2	21:30	3:30	5:30	19°C	2	licht bewolkt	JK/HS
2a	4- juli	1	22:02	21:51	22:51	18	2	onbewolkt	WH
2b	6 juli 18	2				22°C	1	licht bewolkt	RZ
3	28 aug 17	1 & 2	20:33	22:00	00:00	23°C	1	droog, onbewolkt	BK
4	20 sep 17	1 & 2	19:42	21:00	23:00	15°C	2	droog, onbewolkt	BK

Tabel 3 Overzicht van het veldonderzoek naar vleermuizen en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd

-p.m. gegevens bezoekeronde 2b worden nog aangevuld-

4 | Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het veldwerk per soort(groep) besproken.

4.1 Vogelrichtlijnsoorten

4.1.1 Huismus

Plangebied

Aanwezigheid nesten

Tabel 4 geeft een overzicht van de aangetroffen nesten tijdens de twee onderzoeks rondes. Tijdens de tweede ronde werden minder nestindicerende waarnemingen gedaan dan tijdens de eerste ronde. Dit is op zich niet ongevoelbaar bij onderzoek naar huismussen. Waarschijnlijk was een deel van de eerste legfels net uitgevloegen. Huismussen hebben twee tot drie legfels per jaar. Ze broeden 11-12 dagen en de jongen zitten ca. 17 dagen op het nest. Daarna vliegen de jongen uit en worden ze door de ouders nog een tijdje gevoerd. Dan zijn de mussen minder gebonden aan de nestplekken.

Omdat er bijna een maand tussen de eerste en de tweede onderzoeksronde zat, gaan we er vanuit dat bij de tweede ronde op 4 mei een deel van de eerste legfels al was uitgevloegen, waardoor veel minder nestindicerend gedrag werd waargenomen.

We gaan uit van in totaal **26 nesten** van de huismus in het plangebied.

Foto 2 *Huisman komt uit gierzwaluwkast op nr. 102*

Op één locatie werd een nestindicerende waarneming gedaan in een van de geplaatste gierzwaluwkasten (zie foto 2).

Datum	nr.	Locatie voor/achter, kopse kant	aantal	medewerker
10-apr-18	16	voorzijde	3	DH
	20	voorzijde	1	
	24	voorzijde	1	
	28	voorzijde	1	
	44	voorzijde	1	
	48	voorzijde	1	
	56	voorzijde	1	
	60	voorzijde	1	
	64	voorzijde	2	
	68	voorzijde	1	
	72	voorzijde	1	
	76	voorzijde	1	
	80	voorzijde	2	
	84	voorzijde	1	
	88	voorzijde	1	
	92	voorzijde	1	
96	voorzijde	2		
100	voorzijde dakgoot en in gierwaluwkast	3		
Totaal: 25 nesten				
4-mei-18	24	voor	1 paartje	WH
	44	Voor	1	
	60	voor	1 paartje	
	64	voor	1	
	72	voor	1	
	76	voor	1	
	80	voor	1	
	86	achter	1	
Totaal: 8 nesten, 7 overlap met ronde 1				

Tabel 4 Overzicht vastgestelde locaties nesten tijdens nader onderzoek naar de huismus in de Thorbeckelaan 16-102

Overige elementen van de functionele leefomgeving

Schuil- en rustplaatsen in struiken, heggen, bomen

In het plangebied zijn in een deel van de voortuinen en achtertuinen hagen en struiken aanwezig. Daar waar in de voortuinen hagen ontbreken, zijn wel om de paar meter bomen aanwezig die dicht tegen de gevel aan staan. Rond het speelveld zijn ook dichte struiken aanwezig. Al dit groen kan als rust- en schuilplaats dienen voor de huismus. Zie ook foto 1 en onderstaande foto van een boom die tegen de gevel aan staat.

Foto 3 Bovenzijde van een boom die dicht tegen de gevel staat. Foto gemaakt in april 2018. Dit vormt een goede rustplek voor huismussen en kan wanneer de boom in blad staat ook als schuilplaats dienen. De huismussen kunnen handig van de boom naar het dak of de dakgoot en omgekeerd.

Zandbaden, foerageergebied en drinkwater

In het plangebied zijn in de tuinen plekken aanwezig die de mussen kunnen gebruiken als zandbad. Plassen regenwater kunnen als drinkplek dienen. De gazons in de tuinen en rond de speelplaats kunnen als foerageergebied gebruikt worden.

Foto 4 Foeragerende huismus in een voortuin in het plangebied

Omgeving plangebied

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de directe omgeving van het plangebied zijn nesten van de huismus vastgesteld op de volgende adressen:

- Oldenhofstraat nr. 3
- Oldenhofstraat nr. 5

Deze woningen liggen direct ten noorden van het plangebied. Het betreft waarschijnlijk particuliere woningen. De woningen aan de Oldenhofstraat zouden als alternatief kunnen dienen voor de woningen in het plangebied.

De huurwoningen van Actium aan de Vledderinge en de Rhebruggen (zie voor ligging figuur 4) lijken niet erg geschikt voor huismussen. Het dak is erg steil en het dak is erg laag aan één zijde van deze woningen. Bij andere onderzoeken van Buro Bakker naar huurwoningen van Actium in de Oude Molenbuurt zijn nauwelijks nesten van huismussen aangetroffen. De huismus komt wel in de buurt voor, maar is vooral beperkt tot de oudere *particuliere* woningen, bijvoorbeeld in het eerste deel van de Molenstraat (ruim 100 m ten zuidoosten van het plangebied).

Het aantal aangetroffen nesten in het plangebied is dus uitzonderlijk hoog in vergelijking tot het gehele woningbestand van Actium in de Oude Molenbuurt.

Overige elementen van de functionele leefomgeving

In de directe omgeving van het plangebied zijn volop foerageermogelijkheden aanwezig voor de huismussen. Ook zijn er plekken om te zandbaden en te drinken aanwezig.

4.1.2 Gierzwaluw

Plangebied

Aanwezigheid nesten

Er zijn tijdens het nader onderzoek naar gierzwaluwen geen nesten aangetroffen in de Thorbeckelaan 16-102. Ook de gierzwaluwkasten waren niet in gebruik door gierzwaluwen. Wel werden langsgierende gierzwaluwen waargenomen bij één van de gierzwaluwkasten op 4 juli 2018. De gierzwaluwen vlogen de kast niet in. Waarschijnlijk betrof het jonge cq. ongepaarde gierzwaluwen, op zoek naar geschikte nestplekken.

Omgeving plangebied

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de directe omgeving van het plangebied zijn nesten van de gierzwaluw vastgesteld op de volgende adressen:

- Venestraat 183
- Thorbeckelaan 29 en 31
- Molenstraat 246 en 252

Er is sprake van een kleine lokale populatie van de gierzwaluw in de omgeving van het plangebied.

4.1.3 Overige broedvogels

Aanwezigheid nesten/potenties/geschiktheid

In de tuinen kunnen in de bomen en struiken algemene broedvogels tot broeden komen, zoals merel, vink, gaai, koolmees, winterkoning en heggemus. Tijdens het onderzoek zijn geen broedgevallen waargenomen van andere soorten die in en rond woningen kunnen broeden zoals kauw, spreeuw en huiszwaluw.

4.2 Habitatrichtlijnsoorten

4.2.1 Gewone dwergvleermuis

Plangebied

Aanwezigheid verblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek zijn twee zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Aanvankelijk leek ook sprake te zijn van een paarverblijf in het plangebied van de gewone dwergvleermuis. Deze is ook genoemd in het activiteitenplan voor de renovatie van de Schaper- en Loh-

manstraat. Bij navraag bleek echter dat deze paarroepende gewone dwergvleermuis geen duidelijke binding met het plangebied, maar met Thorbeckelaan 14.

Er werd tijdens de bezoeken weinig activiteit van vleermuizen waargenomen in het plangebied. Er werden naast de gewone dwergvleermuizen ook passerende laatvliegers en rosse vleermuizen waargenomen. De gewone dwergvleermuizen foerageerden ook wel in het plangebied, de overige soorten niet.

Ronde	Adres	Locatie	soort	type	aantal
1	Thorbeckelaan 44-56	Voorgevel, achter goot	GD	Zomerverblijf	1
1	Thorbeckelaan 68-70	Kopgevel, 22 gevelpan van boven	GD	Zomerverblijf	1
2	Thorbeckelaan 68-70	Kopgevel	GD	Zomerverblijf	1

Tabel 5 Overzicht waargenomen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis tijdens het nader onderzoek

Er zijn geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen in de opgehangen wandschalen of de kraamkast. Er werden wel uitwerpselen in sommige wandschaaltjes waargenomen. Dit betekent dat de wandschaaltjes op enig moment wel gebruikt zijn door vleermuizen.

Overige elementen van de functionele leefomgeving

Essentieel foerageergebied

Binnen het plangebied ontbreekt belangrijk onmisbaar foerageergebied. Enkele luwe plekken in het plangebied zijn aanwezig en kunnen gebruikt worden als foerageerplek. Er zijn meerdere soortgelijke foerageerplekken aanwezig buiten het plangebied zoals het veldje in de Schaper- en Lohmanstraat, het groen rond sporthal de Timp en de vele straten en tuinen in de wijk de Oude Molenbuurt. Het plangebied maakt dus deel uit van een veel groter gebied waarin geschikt foerageergebied in ruime mate aanwezig is. Essentieel en onmisbaar foerageergebied is daarom niet aanwezig in het plangebied.

Essentiële vliegroutes

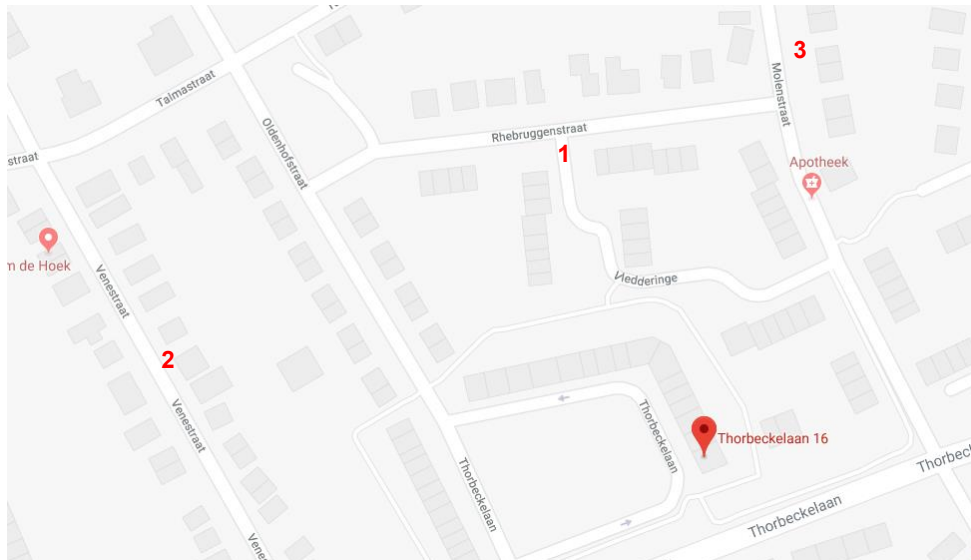
Essentiële vliegroutes, die verblijfplaatsen en foerageergebied verbinden, bestaan uit lijnvormige structuren, zoals bomenrijen en watergangen. Onder verschillende weersomstandigheden, bijvoorbeeld bij verschillende windsnelheden en windrichtingen, kunnen verschillende routes worden gebruikt. Soms zijn de vliegroutes niet aan een herkenbare lijnvormige structuur te relateren. Er vindt dan een diffuse verspreiding over de woonwijk en groengebieden plaats en er wordt gefoerageerd in tuinen, bomen, bij stedelijk groen, watergangen en dergelijke.

Lijnvormige structuren zijn niet aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Essentiële vliegroutes ontbreken in het plangebied.

Omgeving plangebied

Aanwezigheid verblijfplaatsen

Er is waarschijnlijk een netwerk van verblijfplaatsen aanwezig. Veel woningen in de directe omgeving zijn geschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen, bijvoorbeeld de woningen aan de Venestraat, Vledderinge, Rhebruggen, Molenstraat en de Oldenhofstraat (zie figuur 4).

Figuur 4 Geschikte woningen voor zomer- en paarverblijven in de omgeving van het plangebied. 1: Hoek Vledderinge en Rhebruggen. 2: Venestraat. 3: Molenstraat. Bron: Google maps

In de directe omgeving van het plangebied zijn de volgende verblijfplaatsen aangetroffen:

- Oldenhofstraat 14: paar- en mogelijk winterverblijf gewone dwergvleermuis
- Thorbeckelaan 14: paarverblijf gewone dwergvleermuis
- Oldenhofstraat 4-6: zomerverblijf gewone dwergvleermuis
- Vledderinge 15: zomerverblijf gewone dwergvleermuis

Daarnaast zijn in flats aan de Thorbeckelaan 99-234 drie paarverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het plangebied. Twee van deze verblijven fungeren ook als winterverblijfplaats voor één of enkele dieren. Ook zijn bij de flats vier zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (Buro Bakker, ongepubliceerd).

Overige elementen van de functionele leefomgeving

Voerageergebied

In de directe omgeving van het plangebied is volop geschikt voerageergebied aanwezig, in de vorm van tuinen en openbaar groen. Dit is echter geen optimaal voerageergebied. Voerageergebied van hoge kwaliteit is op ca. 700 m ten westen van het plangebied aanwezig in het park De Lariks, bestaande uit bomenlanen en beschutte graslandjes.

Vliegroutes

In de ruime omgeving van het plangebied zijn veel boomstructuren aanwezig langs infrastructuur die als vliegroute kunnen dienen. De bomenrij langs de Thorbeckelaan kan als essentiële vliegroute dienen voor de gewone dwergvleermuis (zie figuur 5). Deze vliegroute wordt niet beïnvloed. Ook gevels van woningen kunnen gebruikt worden als vliegroute door de gewone dwergvleermuis. Hierlangs vindt een meer diffuse verspreiding plaats van vleermuizen.

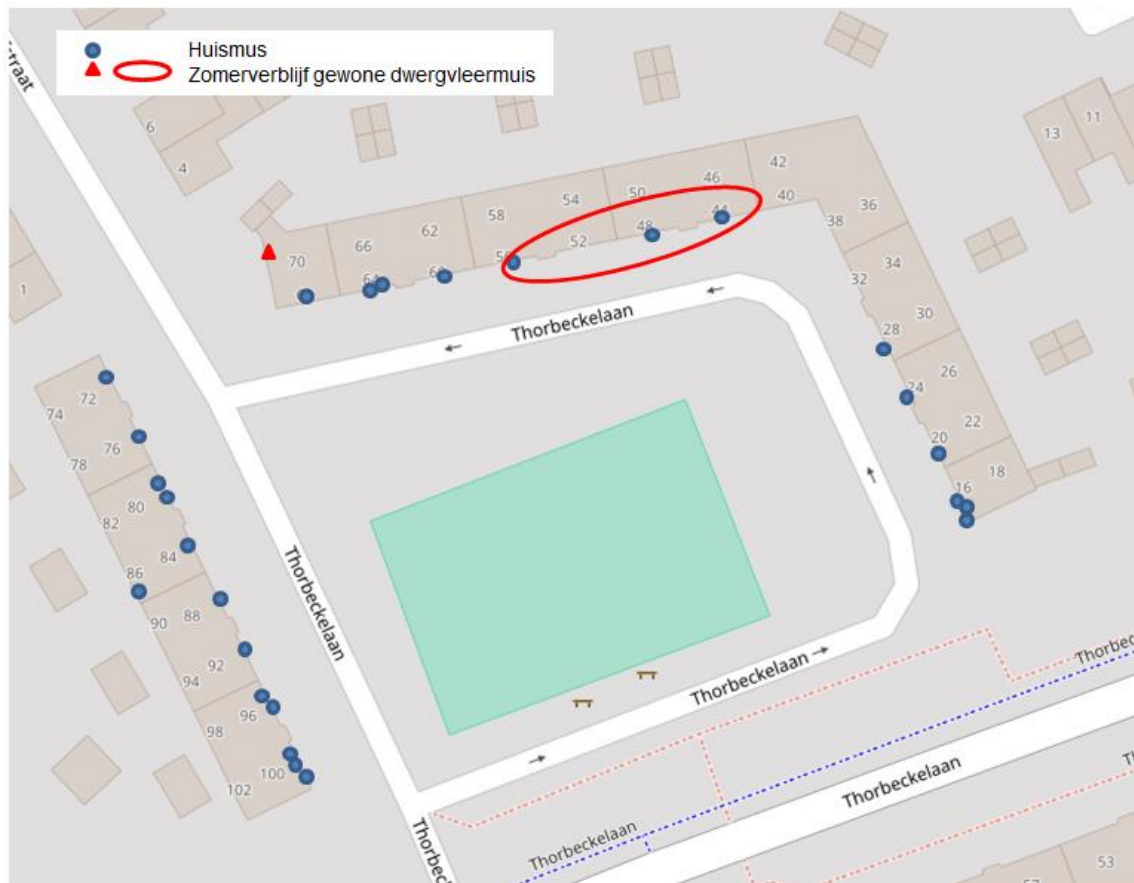
Figuur 5 Mogelijk essentiële vliegroute voor de gewone dwergvleermuis langs de bomenrij Thorbeckelaan (roanpe pijlen). Bron: Google earth pro

4.3 Samenvatting aangetroffen voortplantings- en rustplaatsen

Tabel 6 geeft een samenvatting van de relevante soorten en de (essentiële) functies voor deze soorten binnen het plangebied. In figuur 6 zijn de locaties van de aangetroffen nesten en verblijfplaatsen weergegeven.

Aanwezige beschermde soort i.h.k.v. de aanvraag	Essentiële functie(s) van het plangebied voor de soort	Aantal	Kritische periode voor de soort aanwezig in het plangebied
Huismus	Nesten vnl onder dakpannen Schuilplaatsen in groenblijvende struiken, heggen Foerageergebied in tuinen en openbaar groen Hoekjes voor stofbaden	26	Maart t/m augustus Perioden met extreme kou in de winter
Overige broedvogels	Nesten in tuinen		Half maart t/m half juli
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaatsen	2	1 april tot 1 november

Tabel 6 Samenvatting aangetroffen soorten, nesten en verblijfplaatsen en essentiële functies van het plangebied

Figuur 6 Overzicht locaties aangetroffen nesten en verblijfplaatsen.

5 | Effecten en vervolg

5.1 Effecten

Huismus

Binnen het plangebied zijn 26 nestlocaties van huismussen aanwezig. Door de sloop verliezen deze huismussen hun voortplantings- en rustplaatsen en een gedeelte van het groen waar ze het gehele jaar gebruik van maken als schuilplek en voedselgelegenheid.

Het aantal aangetroffen nesten in het plangebied is uitzonderlijk hoog in vergelijking tot het gehele woningbestand van Actium in de Oude Molenbuurt. In de directe omgeving komen weinig huismussen voor. Grotere aantallen mussen zijn wel aanwezig in de particuliere woningen aan de Molenstraat (ruim 100 m ten zuidoosten van het plangebied). Daarnaast zijn huismussen aangetroffen direct ten noorden van het plangebied, in de Oldenhofstraat. Hier zijn alternatieven voor de huismussen uit het plangebied beschikbaar.

Gierzwaluw

Binnen het plangebied zijn geen nestlocaties van gierzwaluwen aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn voor deze soort niet aan de orde.

Vleermuizen

Er zijn twee zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in het plangebied. Het gaat om kleine zomerverblijven voor één individu. Deze zomerverblijven gaan door de sloop verloren. Het is waarschijnlijk dat er een netwerk van verblijfplaatsen aanwezig is in de Oude Molenbuurt. Er zijn meerdere verblijfplaatsen aangetroffen in de omgeving. Daarnaast zijn veel van de woningen in de omgeving ook geschikt voor kleine verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen.

5.2 Vervolgstappen

5.2.1 Ontheffing

Omdat door de sloop nesten, voortplantings- en rustplaatsen verloren gaan en verstoring kan optreden moet een ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd. Provincie Drenthe is hiervoor het bevoegd gezag. In het activiteitenplan wordt beschreven welke maatregelen worden genomen om negatieve effecten op de beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen. De maatregelen bestaan meestal uit het uitvoeren van de werkzaamheden buiten de kwetsbare periodes van de aangetroffen soorten en het realiseren van tijdelijke en permanente alternatieven, zoals nestkasten en inbouwstenen. Deze alternatieven moeten ruim voor de ingreep aanwezig zijn om dieren de kans te geven te wennen aan de nieuwe situatie. De gewenningsduur bedraagt voor zowel de huismussen als de zomerverblijven van de gewone dwergvleermuizen drie maanden.

Buro Bakker heeft begin juli 2018 geadviseerd over tijdelijke alternatieve nest- en verblijfplaatsen. Deze zijn half juli 2018 opgehangen.

6 | Literatuur en bronnen

- BIJ12 (2017); Kennisdocument Gewone dwergvleermuis
- BIJ12 (2017); Kennisdocument Gierzwaluw
- BIJ12 (2017); Kennisdocument Huismus
- Bijlsma, R.G., F. Hustings en C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij, Haarlem / Utrecht.
- Buro Bakker (2017); Resultaten huismusonderzoek Prins Bernhardstraat Assen
- Buro Bakker (2015a); Ecologisch onderzoek slooplocaties Oude Molenbuurt Assen. Rapport P15095, Assen
- Buro Bakker (2015b); Ecologisch onderzoek groot onderhoud Molenbuurt Assen. Rapport P15096, Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten najaarsrondes vleermuizen complex 1023 Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten najaarsrondes vleermuizen flatgebouwen Nansenstraat en Troelstralaan Assen
- Buro Bakker (ongepubliceerd); Resultaten nader onderzoek Thorbeckelaan 99-234 Assen
- Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.
- NDFF, Nationale Databank Flora- en fauna, geraadpleegd op juli 2018
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl

Overig

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.vogelbescherming.nl
- www.sovon.nl
- www.googlemaps.nl
- Google earth Pro

Colofon

Uitgevoerd door

Buro Bakker adviesburo voor ecologie

Weiersloop 9
Postbus 10034 | 9400 CA Assen
T 0592 - 313389 | info@burobakker.nl
www.burobakker.nl

Projectleiding

[Redacted]

Rapportage

[Redacted]

Veldwerk

[Redacted]

[Redacted]

Kwaliteitscontrole

[Redacted]

© Buro Bakker adviesburo voor ecologie
Gebruik en overname van gegevens alleen
toegestaan met volledige bronvermelding.

Wijze van citeren

Buro Bakker (2018); Nader onderzoek Thorbeckelaan
16-102 te Assen. Rapport P17194, Assen.

Foto's: D. Heidinga en K. Breed

B 3 | Bijlage: Ecologisch werkprotocol

Ecologisch werkprotocol sloop Thorbeckelaan 16-102 Assen

Datum	23 oktober 2018	Status	Concept
Projectnummer	P18211	Kwaliteitscontrole	[REDACTED]
Auteur	[REDACTED]		
In opdracht van	Actium, [REDACTED]		

1 | Aanleiding

Actium heeft een ontheffing aangevraagd in het kader van de Wet natuurbescherming, onderdeel, aangevraagd voor de sloop van woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 te Assen. In de te slopen woningen zijn 26 nesten van de huismus aangetroffen en 2 zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis. Dit ecologisch werkprotocol beschrijft de benodigde maatregelen voordat de sloop plaatsvindt, met als doel negatieve effecten op huismus en gewone dwergvleermuis te minimaliseren.

2 | Voorwaarden ecologisch werkprotocol

- Het werkprotocol geldt alleen voor de sloop van de woningen aan de Thorbeckelaan 16-102 in Assen, provincie Drenthe.
- De in dit werkprotocol aangegeven planning en werkwijze dienen nauwkeurig te worden nageleefd.
- De inhoud van dit werkprotocol dient bij alle betrokkenen bekend te zijn.
- Een uitgeprint exemplaar van dit werkprotocol en de ontheffing dient op de werklocatie aanwezig te zijn.
- Bij het aantreffen van verblijfplaatsen van vogels en/of vleermuizen, broedende vogels en/of andere dieren dient er direct contact opgenomen te worden met Buro Bakker.
- Afwijken van het ecologisch werkprotocol kan alleen in overleg met een ecooloog van Buro Bakker.

3 | Maatregelen voor en tijdens de sloop

3.1 Controle van te verplaatsen gierzwaluw- en vleermuiskasten

Voordat de sloop start is het van belang eerst de te verplaatsen gierzwaluw- en vleermuiskasten, die momenteel aan de te slopen woningen hangen, te controleren. De controle vindt plaats door een deskundige ecooloog. Daarna vindt het verplaatsen van de kasten plaats buiten de kwetsbare broedperiode van gierzwaluw en huismus (huismussen maken ook gebruik van gierzwaluwkasten als broedplek) en buiten de actieve periode van vleermuizen. De meest geschikte periode voor het verplaatsen van de kasten is van oktober t/m februari.

3.2 Huismus

Bij elk woningblok moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van huismussen. De sloop start in januari 2020 en lopen door tot half maart 2020. Deze periode voornamelijk buiten het broedseizoen van de huismus. Vanaf februari starten huismussen weer met het bouwen van een nest. Dit betekent dat voor die tijd de woningen ongeschikt gemaakt moeten worden. Hierbij moet echter wel rekening worden gehouden met de weersomstandigheden. Bij koude perioden, waarbij 's nachts sprake is van matige vorst, moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot het weer warmer is geworden.

De volgende acties en maatregelen worden uitgevoerd:

- Ruim voordat de sloopwerkzaamheden van start gaan (vóór januari 2020), lopen Actium en/of de uitvoerder en een deskundig ecooloog van Buro Bakker alle woningblokken na om precies te bepalen waar welke maatregelen nodig en effectief zullen zijn.
- Het ongeschikt maken kan op twee manieren gedaan worden:
  - Door gaten en spleten onder de pannen dicht te purren met purschuim of met doek of zeil af te schermen.
  - Door de pannen van de daken af te halen.
- Het ongeschikt maken van de woningen vindt onder ecologische begeleiding plaats zodat de ecooloog er op toe kan zien dat de maatregelen goed worden uitgevoerd. Voordat de werkzaamheden aan een blok mogen starten voert een deskundig ecooloog nog een controle uit. Pas als de ecooloog de woningen vrijgeeft mag de sloop gestart worden.

3.3 Gewone dwergvleermuis

Er moet bij de Thorbeckelaan 68 - 70 en 44 – 56 rekening gehouden worden met de zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. De sloopwerkzaamheden start in januari 2020 en lopen door tot aan maart 2020. Deze periode valt buiten de kwetsbare periode van zomerverblijven van gewone dwergvleermuis.

De maatregelen die voor huismus worden uitgevoerd zijn ook afdoende voor vleermuizen, namelijk:

- Ruim voordat de sloopwerkzaamheden van start gaan (vóór januari 2020), lopen Actium en/of de uitvoerder en een deskundig ecooloog van Buro Bakker alle woningblokken na om precies te bepalen waar welke maatregelen nodig en effectief zullen zijn.
- Het ongeschikt maken kan op twee manieren gedaan worden:
  - Door gaten en spleten onder de pannen en gevelpannen en gevel dicht te purren met purschuim of met doek of zeil af te schermen.
  - Door de pannen van de daken af te halen.
- Het ongeschikt maken van de woningen vindt onder ecologische begeleiding plaats zodat de ecooloog er op toe kan zien dat de maatregelen goed worden uitgevoerd. Voordat de werkzaamheden aan een blok mogen starten voert een deskundig ecooloog nog een controle uit. Pas als de ecooloog de woningen vrijgeeft mag de sloop gestart worden.

4 | Checklist

De onderstaande lijsten geven weer welke maatregelen moet worden genomen en wanneer.

Maatregel	Wanneer uitvoeren	Door wie	Wanneer uitgevoerd?	Paraaf Buro Bakker
Controle van de te verplaatsen kasten gierzwaluwen en vleermuizen	November t/m februari 2018 of 2019	Buro Bakker		
Verplaatsen van kasten	November t/m februari 2018 of 2019	Aannemer in samenwerking met Buro Bakker		
Check benodigde maatregelen in het plangebied	Oktober 2019	Actium, aannemer en Buro Bakker		
Dichtmaken toegang dak of verwijderen van dakpannen	November/december 2019, mits geen sprake is van koude periode	Actium/aannemer		
Ecologische begeleiding en controle ongeschikt maken	November/december 2019, mits geen sprake is van koude periode	Buro Bakker		

Contactpersonen Buro Bakker:

██████████ en ██████████
██████████@burobakker.nl / ██████████n@burobakker.nl
Tel. 0592-██████████

Colofon

Uitgevoerd door

Buro Bakker adviesburo voor ecologie

Weiersloop 9
Postbus 10034 | 9400 CA Assen
T 0592 - 313389 | info@burobakker.nl
www.burobakker.nl

Projectleiding

[Redacted]

Rapportage

[Redacted]

Kwaliteitscontrole

[Redacted]

[Redacted]

© Buro Bakker adviesburo voor ecologie
[Redacted] he van gegevens alleen
toegestaan met volledige bronvermelding.

Wijze van citeren

Buro Bakker (2018); Sloop Thorbeckelaan 16-102.
Activiteitenplan. Rapport P18211, Assen.

Foto's: D. Heidinga en K. Breed